;xsf/L Joj:yfkgdf kbflwsf/Lx?sf] sfo{ljj/0f / lhDd]jf/L

s[ifdf Joj;foLs/0f ug{5l/P/ /x]sf s[fsx?nfO{ ;xsf/Ldf cfj4 u/L jxþ¢]zo, pkef]Qmf ahf/Ls/0f, ljifout, j r t tyf C0f, ljlQo cflb
संभाव्यता र आवश्यकता अनुसार सहकारी संस्थाहरु गठन र परिचालन गर्नुपर्दछ ।

✍ /fdk|;fb khfdL*

k[i7e'ld

;xsf/L Joj:yfkgsf] of]hgf ug{ ;u7g ug{ g]t[j ug{ / lgoGq0f ;DaGwL sfo{ kb\V sfo{x? हुन् । साधारण सभाले योजना तर्जूमा गर्दछ । संचालक ;ldltn] ;u7g ;DaGwL sfo{ ub{5 / ;+fns cWolf / Joj:yfksn] g]t[j ;DaGwL sfo{ ub{5g\ eg] lgoGq0f ;DaGwL sfo{ n]vf ;ldlt, ljleGg उपसमिति र शेयर सदस्यहरुले गर्दछन् । संस्थाको p2]Zo / k|s[t, ;b:ox?sf] ;xsf/L ljifodf r]tgfsf] :t/, ;+yfsf] efjL b[i6sf]0f, ;+yfsf] sfo{fq / efjL ;b:ox?, ;b:ox?sf] pTkfbg, Joj;fo / ahf/, ;+yfsf] jflif{s sfo{qmd, Joj:yfklso Pj+ Joj;flos lfdtf / ;f]r, cfGtl/s lgoGq0f kl4fnL, sd{rf/L Joj:yfkg, ;b:ox?nfO{ k|bfg ul/g] ;]jf– ;ljwfx? / cGt/ ;xsf/L ;DaGw h:tf ljifodf ;+fns kbflwsf/Lx?nfO{ k"0f{ hfgsf/L xg h?/L हुन्छ ।

jx';+Vos gful/s hgtf ufld0f lf]qdf j;f]f; गर्ने र उनीहरुको जीविकोपार्जन कृषि क्षेत्रमा निर्भर छ । s[if lf]qsf] ljsf; ljgf ufld0f cy{Gqdf ;'wf/ xg g;Sg] xF s[ifnfO{ Joj;foLs/0fdf ?kfGt/0f u/L s[ifdf cfwfl/t pBf]ux?sf] ljsf; ug{ cTofjZos छ । कृषिमा व्यवसायीकरण गर्न छरिएर रहेका कृषकहरुलाई ;xsf/Ldf cfj4 u/L jxþ2]zLo, pkef]Qmf ahf/Ls/0f, ljifout, j r t tyf C0f, ljlQo cflb ;De\Jotf / cfjZostf cg';f/ ;xsf/L ;+yfx? u7g / kl/rfng गर्नुपर्दछ । ग्रामिण क्षेत्रमा पर्यटन, विद्युत, पर्fljg s]lb«, hl8af6L, nufot yk} ljifout ;xsf/L ;+yfx? kl/rfng ug{ ;d]t ;xsf/L ;+yfsf kbflwsf/Lx?sf] ljz]if sfo{ / जिम्मेवारी रहन्छ । सहकारी व्यवस्थापनलाई kEfjsf/L agfpg zf]Ù/ ;b:ox?, jf]8{sf lgb]{zsx?, Joj:yfks / sd{rf/Lx?nfO{ lfdtf clej[4 u/fpb} लैजानु पर्दछ । त्यसैगरी सहकारी सेवा एवं व्यवसाय ;+fng kEfjsf/L agfpg Joj:yfkgnfO{s'zn g]t[j दिन सक्ने वनाउनु पर्दछ । सहकारी व्यवस्थापनमा कतिपय ;xsf/L ;+yfx? ;xsf/L rl/qeGbf aflx/ uO{ dgfkmf dfq xg]{ / ;]jfnfO{ sd Wofg lbg] xF ;xsf/L ;+yfsf kbflwsf/Lx?sf] sfo{ ljj/0f / lhDd]jf/L ;+yfsf] ljlgod / ;xsf/L Pg tyf lgodfjnLsf] परिधिभित्र रही बहन गर्न जरुरी छ ।

;xsf/L Joj:yfkgdf kbflwsf/Lx?sf]sfo{ ljj/0f Pj+ lhDd]jf/L

;xsf/L Joj:yfkgdf ;+nUg xg] dfVo # tTjx?sf] साझा प्रयासबाट सेवा र व्यवसाय संचालन हुन्छन् । tL tTjx? xg\ Zf]Ù/ ;b:ox?, lgjf{rt lgb]{zsx? तथा नियुक्त गरिएका व्यवस्थापक र कर्मचारीहरु । यी dWo] k"0f{ ;do sfd ug{u/L Joj:yfks, ljefluo प्रमुखहरु तथा कर्मचारीहरु रहन्छन् । सदस्यहरु र lgb]{zsx?n] ;xsf/Lsf] ;]jf tyf Joj;fo ;+fng s;/L e}/x]sf]5 / s;/L kEfjsf/L agfpg ;lsG5 eGg] ljifodf Joj:yfks / sd{rf/Lsf] sfo{;Dkfbg Pj+ ;+yfsf] sfo{ kult jf/] hfgsf/L lng] / मार्गदर्शन तथा निर्देशन गर्दछन् ।

zf]Ù/ ;b:ox?sf]sfd sQ{o / lhDd]jf/L

;xsf/L ;b:ox?sf] clwsf/, sfd sQ{o / जिम्मेवारी विनियमावलीमा उल्लेख भए वमोजिम हुन्छ । ;b:ox? ;xsf/Lsf dflns klg ePsf] sf/0f व्यवस्थापनमा पनि उनीहरुको भूमिका रहन्छ ।

;b:ox?sf] clwsf/M

- ljlgod, ;+rfng tyf kf; ug{ nfu"ug{ ljlgodsf दफा उपदाफा संशोधन गर्ने ।
- आवश्यकतानुसार बोर्डका निर्देशकहरुको छनौट गर्ने ।
- वार्षिक प्रतिवेदन मूल्यांकन गर्ने ।
- ;xsf/Lsf] dVo ;d:ofx?sf] cWoog ug{ / मत हाल्ने ।
- bL3{sflng /0fgLlts ofhgf th{df ug{;]f ;ljwf lj:tf/ ug{, k'+hLsf] ;+/rgf x]/km]/ ug{ ahf/÷s/f/kq agfpg] yk ;]f Joj;fo klj4{g ug{ ;DklQ ljls| संस्था गाभ्ने वा विघटन गर्ने आदि ।

;b:ox?sf] lhDd]f/L M

cfjZos k'+hL pknAw u/fpg] ;xsf/LnfO{ ;+lfsTj kbfg ug{ sfo{ ;~rfng vr{ ltg{ Joj;fo hf]vd cgdfg ug{ ;xsf/Lsf] jf/]df सूचना, जानकारी राख्ने आदि ।

af]8{sf lgb{zsx?sf]sfd, sQ{o / clwsf/ M

;xsf/L ;b:ox?af6} af]8{sf lgb{zsx? lgjf{rt xG] xF ;fwf/0f ;b:ox?sf] kltlglwTj pgLx?jf6} हुन्छ । साधारण सभाले दिएका अधिकार र जिम्मेवारी अनुरुप निर्देशकहरुले सहकारीको काम गर्दछन् । lgb{zsx?sf] sfd, sQ{o / lhDd]f/L ljlgoddf Joj:yf ulरएको हुन्छ । बोर्डको मुख्य जिम्मेवारी नीतिनिर्माण ug{ Joj:yfks / sd{rf/Lsf] lgolQm ug{ / pgLx?sf] कार्य सम्पादन मूल्यांकन गर्ने हुन् ।

af]8{sf lgb{zsx?sf]lhDd]f/L

- u7L h:t} zb/ ;b:ox? / ;xsf/Lsf] ;DklQ संरक्षण गर्ने ।
- Joj;fo / ;]f ;~rfngsf nflu p2{o, nIo / gLlt lgdf{0f ug{
- दीर्घकालिन रणनीतिक योजना तर्जूमा गर्ने ।
- कुशल र सक्षम व्यवस्थापक नियुक्ति गर्ने ।
- सहकारी चरित्र कायम गर्ने गराउने ।
- अभिलेख र लेखा दुरुस्त राख्ने ।
- वाह्य लेखा परिक्षक नियुक्ति गर्ने ।
- सदस्यहरुलाई लाभांश वितरण गर्ने ।
- k'+hL kl/rfng गर्ने ।
- निर्वाचित निर्देशकमा समावेशी प्रतिनिधित्व गराउने ।
- tf]sPsf] ;dodf j}7s u/L lg0f{o ug{ / निर्णय कार्यान्वयन गराउने ।

;xsf/L ;+yfsf sd{rf/Lx?sf]sfd, sQ{o / lhDd]f/L M

af]8{sf lgb{zsx?n] ;k0f{sfd sf/jfxLsf] clwsf/ प्रत्यायोजन गरी पूर्णकालिन व्यवस्थापकलाई जिम्मा दिन्छन् । Joj:yfksnfO{ ;xofu ug{ljefluo kd'v / sd{rf/Lx? तथा ज्यालादारी कर्मचारी रहन्छन् । सहकारीको सेवा, Joj;fo / sfd sf/jfxL u/fpg Joj:yfksdf e/ kg{xgfn] s'zn / ;Ifd tyf g]t[jbfoL Joj:yfks नियुक्ति गर्नुपर्दछ ।

af]8{sf lgb{zs / Joj:yfkssf ;femf lhDd]f/L

- दैनिक व्यवसायको क्रियाकलापकरु व्यवस्थापन गर्ने ।
- cNksflng /0fgLlts ofhgf th{df ug{ / लक्ष्य निर्धारण गर्ने ।
- ;xfosx?sf] lsbfsnfkx? ;dG7t ug{ / समन्वय गर्ने .
- दैनिक कार्य संचालन र नियन्त्रण गर्ने ।
- बहि खाता दुरुस्त राख्ने ।
- laQo / sfo{ ;+rfngsf] kltjbg tof/ u/L पेश गर्ने ।
- af]8{ ldl6Ëdf efग लिने ।

slxn]sfxLFaf]8{ lgb{zsx? / Joj:yfks aLr lhDd]f/L ljefhgdf Ps csf{df afleMPsf] dxz'; xG5, To;}n] sltko sfd sf/jfxLsf] lhDd]f/L कस्को हो भनी छुट्टयाउन सकिदैन ।

Joj:yfkssf]sfd, sQ{o / lhDd]ff/L

Joj:yfkssf bJgs sfo{? ofhgf th{df, ;u7g निर्माण, समन्वय, निर्देशन र नियन्त्रण गर्ने नै हुन् ।

- Joj:yfksn] ;xfosx?af6 xg] bJgs sfo{sf] सुपरिवेक्षण गर्नुपर्दछ ।
- zb/ ;b:ox? / afB का निर्देशकहरुसंग संचार गर्ने ।
- ;]f / Joj;fo ;Grfng kbfjsf/L Pj+;xsf/L चरित्र अनुसार भए नभएको हेर्ने र सुधार गर्ने ।
- ljlgod kfngf ;b:ox?af6 eP gePsf] hfgsf/L बोर्डका निर्देशकलाई दिने ।
- सहकारीका भौतिक सुविधाहरुको संरक्षण गर्ने ।
- sd{rf/Lx?sf] sfo{lj/0f, lhDd]f/L, pTk]/0ff, सुविधा आदिको व्यवस्था मिलाउने ।
- cfoJoosf] vftf b?:t /fVg]/ ;fwf/0f ;efdf निर्देशक मार्फत राख्न लगाउने ।
- afB{ / ;fwf/0f ;efn] lhDdf lbPsf cGo जिम्मेवारी सम्हाल्ने ।

lgisif{

;xsf/L Joj:yfkgnf0{ r':t, e/kbf{ / hljGt agf0{;]f÷Joj;fo ;+fng ug{;+fns kbflwsf/Lx?sf] dxTjk0f{eldsf /xg]xF ;xsf/L ;+yfsf]ljlgoddf :ki6 sfo{lj/0f, clwsf/ / lhDd]f/L Joj:yf गरिएको हुँदा सो को पालना गर्नु जरुरी छ । निर्वाचित lgb{zsx?, Zfb/ ;b:ox? / Joj:yfks Pj+sd{rf/Lx?sf] ;lsb / ;lfd eldsfn] ;xsf/Lsf] sfo{;Dkfbgnf0{ स्पष्ट रुपमा प्रतिविम्वित गर्दछ । सहकारी पदाधिकारीहरु Pj+Joj:yfks / sd{rf/Lx? cf–cf^gf] sfd, st{o, clwsf/ / lhDd]f/L axg ug{s'zn / ;lfd ePdf सहकारी संस्थाको व्यवस्थापन प्रभावकारी हुन्छ । संचालक ;ldltsf kbflwsf/Lx? / Joj:yfks Pj+sd{rf/Lx?sf] 5gf6 / lhDd]f/L axg u/fpg zb/ ;b:ox? -;fwf/0f ;भा) को पनि उत्तिकै जिम्मेवारी हुन्छ । तसर्थ ;xsf/L kbflwsf/Lx?nf0{lgjf{rt 5gf6 ug{;dodf zb/ ;b:ox? klg rgfvf] / lgiklf e0{ lg0f6 गर्नुपर्दछ । संचालक पदाधिकारीहरु र व्यवस्थापकलाई ;xsf/L ;+yfsf] sfd sf/jfxL ;xsf/L rl/q cg?k ;Dkfbg ug{ ;sbf ;xsf/Lsf] p2]Zo k'/f ug{ सकिन्छ ।

* n]vs s[if ;'rgf tyf ;+rf/ s]Gb|, xl/x/ejgdf प्रमुख (रा. प. प्रथम प्रा) पदमा कार्यरत हुनुहुन्छ ।

;Gbe{;fdfu|

!= उपाध्याय, खेमराज, २०६५ । “नेपालमा सहकारीको ljBdfg cj:yf / kbfjsf/L ;xsf/L Joj:yfkgsf nflu ;xsf/Lsld{?sf] eldsfæ– ckbsflzt n]v

@= Fajardo, F. R and Albella F.P 1999 , Cooperatives: Fourth Edition , Rex Book Store, Inc. Manila, Phillippines

#= g]kfn ;/sf/, @)^& ljflif{s kult k|tj]bg ;xsf/L ljefu

$. Pulami, R.P.2008."Prabhavkari Sahaakari Byabasthapanma Sahakari karmiharuko Bhumika" (Nepali Version) ,Kharo Bichar weekly Newsletter, July 14 and 21, 2008, Surkhet Nepal.

◆◆◆

r/gdf b]vPsf ;d:ofx? / ;dfwfgsf pkfox?

r/gsf] ;'wf/af6 Psfl t / kzx?nfO{ kf]lifnf]3f; k|Kt xG5 eg]c sf[t / kz'pTkfbg
लागत घटाउन सकिन्छ । मानिसको जीवनको लागि स्वच्छ बातावरण नभई नहुने कुरा हो । स्वच्छ र सन्तुलन बातावरण सृजना गर्न चरनको विकासले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ ।

✍ 8f= /fdgGbg lt jf/L*

नेपाल कृषि प्रधान देश हो । यद्यपी ६५.६ k|tzt dfq नेपाली जनता कृषिमा निर्भर रहेका छन् । नेपालको ग्रामिण अर्थतन्त्रमा कृषिको महत्वपूर्ण भूमिका रहेको छ । s[ifsf] sl/a Ps ltxf0 -@%-^* k|tzt_ lx:;f पशुपालनले ओगटेको छ । पशुपालनबाट पशुजन्य पदार्थहरु bW, df;', c08fsf] pTkfbgaf6 vfBkf]ift0fsf] dfq cfkl{t{ ge0, kzkfngnfO{Ps cfocfhg Pj+/f]huf/Lsf] विकल्पको रुपमा लिन सकिन्छ । साथै, पशुपालन व्यवसाय lj:tf/} k|t:kwf{ds tyf Joj;fodVL tkm{ pGdV हुदै गईरहेको देखिन्छ ।

kzkfng vr{ 36fpg ;s]df o; Joj;fonfO{ अझ प्रतिस्पर्धी र प्रभावकारी बनाउन सकिन्छ । पशुपालन Joj;fodf sh vr{sf] sl/a &) k|tzt vr{ kz' आहारामा हुने गरेको देखिन्छ । चरन क्षेत्रबाट कूल पशु cfxf/fsf] #$ k|tzt dfq kl't{ e0/xsf] 5 eg] afFsL cfxf/fsf] cfkl{t{ ag lf{, v/ u0/x]sf] hldg र खेती गरेको क्षेत्रबाट भईरहेको अनुमान गरिएको छ । r/gsf] ;'wf/af6 Psflt/ kzx?nfO{ kf]lifnf] 3f; k|Kt xG5 eg] csf[t/ kz'pTkfbg nfut 36fpg सकिन्छ । मानिसको जीवनको लागि स्वच्छ बातावरण नभई नहुने कुरा हो । स्वच्छ र सन्तुलन बातावरण सृजना गर्न चरनको विकासले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्दछ । k|s[ts ;f]t / ;fwgsf] ?kdf /x]sf] r/gsf] ;dlrt ljsf; ugf{n] lbuf] ?kdf s[fsx?sf] cfo a9f0{ vfB सुरक्षा र गरिवी निवारणमा टेवा पुर्‍याउन सकिन्छ । r/gsf] ;dlrt pkfo{u ugf{n] kzk5Lkfng Joj;fo सञ्चालनका लागि प्रोत्साहन गर्न सकिन्छ ।

r/gsf]] jt{dfg cj:yf

g]kfndf kzx?sf] r/gsf] nflu k/Dk/f b]lv g} t/f0{ kxf8 / lxdfnL lf{gdf ;/sf/L, ;fdbflos तथा निजी खर्कहरुको प्रचलन हुँदै आएको छ । नेपालको ;DkU{ e"efu dWo !@ k|tzt efudfq r/g lf{qn] ओगटेको देखिन्छ । जसको क्षेत्रफल १७.६६ लाख हेक्टर पर्न आउँछ । यसको अधिकांश भाग उच्च पहाडी क्षेत्रमा (११००० फीट भन्दा माथी) पर्दछ । चरन क्षेत्रको ८५ k|tzt efu kxf8L Pj+pRr kxf8L >[]vnfdf kb{5 eg] afFsL % k|tzt efu dfq} t/f0{ tyf leqL मधेशमा पर्दछ । उच्च पहाडी क्षेत्रका प्रायः चरन क्षेत्र -vs{ x? k|frLg sfnb]lv g}TtoxL ?kdf /lx/x]sf / ljs6 le/fnf] kxf8L lf{qdf ePsfn] ltgsf] ;bkofu हुन सकेको छैन । एउटा अनुमान अनुसार खर्कका 3f;kftx? dWo]#& k|tzt dfq pkofu ePsf 5g\ hasL ag lf{qsf 3f;x?sf] &) k|tzt / e'mf8L a6ofg lf{qsf] eg] *) k|tzt;Dd pkofu ePsf] पाइएको छ । त्यहाँ पशुहरु चैत्र देखी भदौ सम्म r/f0G5g\ eg] lxpFkg{ ;dodf dWo kxf8L efudf झारिन्छन् । यसैले उच्च पहाडी क्षेत्रका चरनहरु कुनै w/}ljs6 / sg}clt r/g (Over grazing) sf nflu al9 dfqfdf kofu xg] u/]sfn] ltgLx?sf] ;~rfng उचित तवरले हुन सकेको छैन ।

dWo kxf8L lf{qdf -^))) - !!))) lkm6df_ पनि केही चरनहरु छन् । तर मानिस र पशुहरुको उच्च rfkn] ubf{tL lf{qx? xfn w/}boglo cj:yfdf /x]sf छन् । तल्लो पहाडी क्षेत्र र तराईमा चरन क्षेत्र छैनन् भने पनि हुन्छ । यी ठाँउमा खेती नहुने भीर, पाखा, hu+n tyf vf]hfsf] au/, af6f]sf] 5]p5fp, lahhLsf]

हाइटेन्सन तल पशुवस्तुलाई चराउने गरिन्छ। पशुवस्तु ;lhnf}; t hfg ;Sg] / ;Dd 7fpF]sf vs{?df eg] a9L dfqfdf pkof]u e0{ ;'wf/ gul/sg r/fpg नसकिने अवस्थामा रहेका छन्। अहिले आएर मानिस र kz'sf] hg;\Vofdf cTofljws a[4, v]tLkftLsf] nflu hldg sld xF]u0/x]sf] / ;fj{hlgs ;/+rgfx? h:t} :sh, :jf:Yo rf}sL, uf=lj=;= ejg, kx/L rf}sL cflb ;fj{hlgs ;+yfx?sf] lgdf0f{n] ubf{ t/f0{ Pj+ dWo पहाडी क्षेत्रका चरनहरु साँघुरिदै गएका छन्।

r/g ;'wf/df ePsf ;d:ofx?M

!= k|yldstfdf sdL

kz' ljsf;sf] c? sfo{qmdx?sf] thgfdf r/g tyf 3fF;] fnL ljsf;sf] sfo{qmdnf0{ sd dfq k|yldstf lbg', kz' ;]jf sfo{qmd lglIfkO{ kZrft sltko lhNnf kz' ;]jf sfof{nox?af6 o; ;DaGwt कार्यक्रमहरु संचालनमा ज्यादै ह्रास आउनु पनि हो।

@= r/gsf]lIf]qsf]sdL / :jfldTjsf];d:ofM

gk]fndf s[fsx?n] :jfldTjsf] lx;fan] ;/sf/L, ;fdbflos tyf lghL u/L # k|sf/sf] r/gsf] pkef]u गर्दै आएका छन्। ती चरनहरु पनि केही निजी चरनको ?kdf btf{ ePsf / s}xL /fli6«o lgs'~h lf]qleq k/L /fli6«os/0f ePsf]n] kzkfnsx?nf0{ 7'nf] ;d:of परेको छ। कतिपय चरन क्षेत्रहरुमा विद्यालय, स्वास्थ्य rf}sL, kx/L rf}sL, uf=lj=;= cflb ;fj{hlgs ;+yfx?sf] निमार्णमा प्रयोग भएका छन्। यसले चरनको क्षेत्रफल घट्दै गएको छ। सामुदायिक चरनमा पनि सम्पूर्ण s[fsx?n] rfx]sf] a]hf] r/gsf nflu pkof]u ug{ सक्दैनन्। नेपालको उत्तरी भेगका तिब्बतसँग सिमाना hf]8Psf lhNnfsf kzkfns s[fsx?n] aif{]ef]} kzx? ltJatL vs{?df r/fpg\F] cfPsf]df clxn] rLgn] tL lf]qsf vs{?df kzx? r/fpg aGb]h nufpgfn] 7'nf] समस्या परेको छ। यसको विपरीत कवुलियती बनमा चरन सुधारका कार्यक्रम संचालन भएका छन्।

#= pGgt aLp, l;+rf0 ;'ljwf / dnvfbsf]plrt Joj:yfM

s}xL ;/sf/L kz'ljsf; kmfd{/ ;fdbflos r/g afx]s ;DkGg{ r/g lf]qdf pGgt aLp, l;+rf0 ;ljwf र मलखादको उचित प्रबन्ध भएको देखिँदैन। सरकारले cGg pTkfbgsf] nflu ;DkGg{ v]tLofU\o hldgdf oL cfwf/e't cfjZostf ;dodf g} k'¥ofpg ;/sf/n] सकिरहेको छैन। त्यसैले गुणस्तरीय बीउविजन समयमा pknAw gxg' 3fF;] fnL tyf r/g ljsf;sf] nflu csf][मुख्य समस्या हो। चरन सुधार गर्न सरकारले स्पष्ट नीति tyf sfo{gLlt to u/L k|efjsf/L sfof{jog gu/]sf]Dd r/g ;'wf/ ug{ pGgt aLp, l;+rf0 ;ljwf / dnvfbsf] ;xh cfk'lt{ xg'df ljZjf; ug{ ufXf] b]lvG5।

$= plrt k|ljlw tyf hgzlQmsf]sdLM

gk]fndf xfn;Dd klg ;/sf/L / lghL lf]qdf r/g tyf 3fF; ;DalGw sfd ug{ bIf hgzlQmsf] कमि छ। ग्रामीण स्तरमा आधुनिक चरन व्यवस्थापनको k|ljlw k'ofpg] k|;f/ sfo{tf{ b]lv lnP/ /fli6«o :t/df r/g ;DaGwL cWoog, cg';Gwfg / gLlt lgdf{0f ug{ ;+yf tyf hgzlQmsf] lgs} cefj ePsf] dxz'; गरिएको छ। त्यस्तै घाँस तथा चरन क्षेत्रको सुदृढीकरणमा उपयुक्त प्रविधिको कमी महसुस गरिएको छ.

%= a9bf]hg;\Vofsf]rfkM

gk]fnsf] dWo kxf8L e]udf k|t ju{ ls=dL= मानिस र पशुको घनत्व सबैभन्दा बढि छ। त्यसमा klg sd pTkfbgzLn kzx?sf] clws rfkn] ubf{ dflg; / kz'sf] aLr vfB j:t'sf] k|lt:kwf{ xg] / hlxn] klg dflg;n] g} lhTg] xF]f dflg;sf] kbf{]hgsf] nflu vs{ / गौचरनहरु विनाश हुँदै गइरहेका छन्।

^= sd pTkfbgzLn kzx?sf];\Vofdf a[4M

cem}; Dd klg dWo tyf pRr kxf8L lf]qdf kzx?sf] ;\Vof To;df klg sd pTkfbgzLn kzx?sf] संख्या उच्च देखिन्छ। सामाजिक मान्यता अनुसार कम pTkfbgzLn ufO{sf] ;\Vofdf s6f}tL ug{ g;Sg', kz' ljsf;sf] nflu ul/Psf gZn ;'wf/ sfo{qmdsf] ckof{Ktf, k/Dk/fut kzkfng k4ltnL cflbsf] sf/0fn] ubf{ sd pTkfbgzLn kzx?sf] ;\Vofsf] a[4df sdL आएको छैन्। त्यस्तै कयौं क्षेत्रमा भने आधुनिक पशुपालन, kz' :jf:Yo, kz' cfxf/f tyf gZn ;'wf/ sfo{qmdn] ubf{ kz' dfob/ sd xg' u0{ pTkfbs pGgt

पशुहरुको संख्यामा पनि बृद्धि हुँदै गइरहेको छ । यसले गर्दा चरन क्षेत्रमा अधिक चाप छ ।

&= cJojl:yt r/g kl|ffnL

gkfnsf r/g Ifq\x?df r/gsf] lfdtf gx'/L hyfefjL Pj+ clws kzx? Ps} k6s / cl;ldt ;do ;Dd r/fpg] cJojl:yt r/g kl|ffnLsf] sf/0fn] प्रतिवर्ष चरनको उत्पादकत्वमा ह्रास हुँदै आएको छ । oxfF;fdbflos vs{df hf] klxn] kU5, p;}n] kzx? r/fpF / lghL vs{x?df zNs lnP/ kzx? r/fpg] गरिन्छ । यसै गरी उचित व्यवस्थापनको अभावमा परजीवी / cGo r/gaf6 ;g{/f]ux? ;d]t km}lnb} u/]sf] klg पाइएको छ ।

*= ;/sf/sf] pkoQm gLlt Pj+ ;dGoosf] cefj

gkfn ;/sf/sf] r/g ;DalGw :ki6 gLltsf] अभाव देखिन्छ । त्यसको अलावा सरकारको फितलो कार्यान्वयनले पनि चरनमा सुधार आएको देखिँदैन । r/g tyf kz' cfxf/f ;DalGw sfd ug{ ;/sf/L, ;xsf/L, ;fdbflos jf u}/ ;/sf/L ;3–;:yf aLr ;dGjosf] cefj xF/ r/g ljsf;n] /fli6«o ?k lng सकेको छैन ।

(= hg r]tgf / hg ;xeflutf

r/gsf] ;'wf/, ;Da4{g / lbuf] pkof]uaf6 kz'a:th] kof{t kz' cfxf/f kfKt ug{ ;Sg\eGg] r/g kbf{ ug{ s[fsx?df hgr]tgfsf] cefj भएको देखिन्छ । चरन ;'wf/ sfo{mddf s[fsx?sf] hg ;xeflutfsf] cefjn] चरनको विकास एवं संबर्द्धन हुन सकेको छैन ।

!)=89]hf]nfUg

gkfnsf jgdf kfo x/]s jif{sf] kmfu'g–r}qdf डढेलो लागेको देख्न वा सुन्न पाइन्छ । यसले गर्दा r/gdf ePsf kf}lifnf Pj+g/d 3fF;x? gfz xg uO{ कडा र अपौष्टिक घाँसहरुको बृद्धि हुन्छ ।

r/g ;'wf/sf pkfox?

ljBdfg r/gsf] Joj:yfkSLo kIfsf] cWoog u/L r/gsf] pTkfbsTj a[4 ug{ lgDg lnlvt pkfox? अपनाउनु पर्दछ ।

!= emf8L, a6\bfg x6fpg]

cJojl:yt r/g kl|ffnLn] ubf{ kzx?n] r/g Ifq\df ePsf kf}lifnf 3fF;x? vfPkl5 kfom ;dfKt भई काँडादार झाडी र बुट्यान मात्र बाँकी रहेका छन् । r/gsf] pTkfbsTj a[4 ug{ k[o}s df}ddf vs{sf] lgl/If0f u/L o:tf cgfjZos sf/Ffbf/ emf8L, a6\bfg तथा विषालु घाँसहरुलाई पोलेर नाश गर्नु पर्दछ । अनावश्यक झारपातहरु गोडमेल गरी हटाउनु पर्दछ ।

@= dn tyf l;+f0{sf] Joj:yf

r/gdf hldgsf] pa{f zlQm a[4 ug{ vs{sf] माटोको परिक्षण गर्नुपर्दछ । माटो परिक्षणको प्रतिवेदनको cfwf/df uf}a/ dn, sDkf]i6 dn / /f;folgs dnsf] प्रयोग गर्नुपर्दछ । जमिनको उर्वरा शक्ति कायम भईसकेपछि, nuf0{sf 3fF;x?sf] k|s[t cg';f/ tf]sP adf]hd ;do–;dodf uf}a/ dn / /f;folgs dnsf] kbf{ तथा सिंचाईको प्रबन्ध गर्नुपर्दछ । जमिनबाट बिरुवाले kf}i6s tTj kfKt ug{ l;+f0{sf] dxTjkU0f{ eldsf रहन्छ । खर्कमा कुलोबाट सिंचाई गरिनुभन्दा छर्केर सिचाई (Sprinkle Irrigation) गर्ने व्यवस्था बढि प्रभावकारी हुन्छ ।

#= :yfgLo kf}lifnf 3fF;x?sf] ;+Ifof0f ug]{

kzx?nf0{ r/gdf r/fpg'sf] p2]Zo g}kzx?nf0{ पोषिला घाँसहरु उपलब्ध गराउनु हो । त्यसैले चरनमा भएका स्थानीय पौष्टिक घाँसहरुको अध्ययन गर्नुपर्दछ । h; cg';f/ pkoQm kf}lifnf 3fF;x?sf] ;+If0f, ;Da4{g र प्रसारण गर्नुपर्दछ । पशुहरुले रुचाएका स्थानीय पोषिला 3fF;x?sf] aLp ;+sng, ;+If0f, g;{/L :yfkgf tyf बीउ बेर्ना वितरण गर्नुपर्दछ । समुदायमा आधारित उपभोक्ता ;dx÷;ldlt dfk{mt jf Public Private Parternership cg';f/ चरन खर्क सुधार गर्न सकेमा उपयुक्त हुनेछ । बुकी, कोटे, 8]rL, kmrf{ b'af] cflb :yflgo hftsf kf}lifnf 3fF;x?sf केही मात्र उदाहण हुन .

$= pGgt 3fF;x? 5g]{ jf /f]Kg]

r/gdf ax'jlif{o Pj+kf}lifnf 3fF;x? kl|r'/ dfqfdf हुनुपर्दछ । यसको लागि स्थानीय जातको अलावा उन्नत hftsf 3fF;x? 5g{ jf /f]Kg] sfo{ lg/Gt/ ?kdf

गर्नुपर्दछ । चरनको लागि उपयुक्त घाँसहरु छनौट गर्दा निम्न कुरामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

s_ :yfgLo xfjfkfgL, df6f]df /fd|f];Fu k'm:6fpg] / बढि उत्पादन दिन सक्ने

v_ kzhf0{cfjZos kg{] kf}li6s tTjx? ;Gtlnt ?kdf /x]sf] / kzh] dg k/fP/ rg{]

u_ ljiffbL gePsf] / kf}li6s tTjx? a9L dfqfdf /x]sf]

3_ 3fF;sf] nufpg] t/Lsf ;/n / aLp ;lhn} kfKt xf]g]

a_ :yfgLo /f]u / sL/fsf] cfqmd0faf6 aRg]

r_ j:t'चर्दा नमर्ने र चरी सकेपछि पनि छिटो-छिटो बढ्ने

lxdfnL lf]qsf nflu /f0{3f;, ;]tf] Snf]e/, /ftf] Snf]e/, n';g{ sS;km6 / 8f0soUofglyod, kxf8L lf]qsf] nflu ;]tf] Snf]e/, ;a6]/flgog Snf]e/, kf:kfnd, sS;m6, An' k|gs, df]hf;], n';g{, lsSo' / leqL dbfz / t/f0{sf] nflu bf]af] gf]ko/, 8:df]8od, :6f0nf] lugL, kf/f, s8f]h' r/gsf nfuL l;km{fl/z गरिएका उपयुक्त घाँसका जातहरु हुन । रसुवा, मुस्ताङ्ग, lh/L / 8f]Nkfdf n]sfnL r/g 3fF;x? h:t} ;]tf] Snf]e/, /f0{uf];, sS;km6, kf:kfnd cflbn] ;kmntf प्राप्त गरी सकेको छ । विशेष गरेर मुस्ताङ्ग, जिरी, 8f]Nkf, bf]nvf / hDnfdf :yfgLo hftsf 3f;x?sf] aLp -Onf0{ ;g6fG;, k|g;f]d kmhfl;8d / d]8sfuf] kmfnsf6f cflb_ pTkfbg u/f0{ aLp ;+sng ug{ ;lsg] kfz:t ;Defjgf /x]का छन् ।

%= vfnL 7fpFdf 3fF; nufpg]

cgfjZos sf6fbf/ em'f8L, a6Øfg tyf ljiffn' 3fF;x? km'f8]/ l/St xf]g cfPsf / cGo vfnL 7fpFdf समेत पुन: पौष्टिक घाँसहरु छर्नु वा लगाउनु पर्दछ ।

^= pkoQm r/g k|0ffnL

nfdf] ;do;Dd vs]sf] pTkfbsTj arf0{ /fVg व्यवस्थित चरन प्रणाली अपनाउनु पर्दछ । खर्कमा पशुलाई r/fpg cgd'lt lbg' eGbf pQm vs]sf] lf]qkmn / cj:yf, vs{df ePsf 3fF;sf hftx? / ltgsf] pTkfbsTj / kf}li6stfsf] lfdtf, vs{df r/f0{g] kz'sf] hftL / cj:yf ;d]t ljrf/ u/L k|s[ts r/gsf] क्षमता निर्धारण गर्नुपर्दछ । मध्य तथा उच्च kxf8L lf]qsf vs{df aiff{{df /fd|f] 3fF; knfpg] ePsf]n] al9 kz' wfGg ;Sb5g\ eg] lxpFdf 3fF;x? मर्ने हुँदा उक्त चरनको पशु धान्ने क्षमता कम हुन्छ । vf;u/L 3fF; /fd|f];Fu ga9];Dd pQm r/gdf kz'j:t' चराउनु हुदैन । घाँस राम्रोसँग स्थापित भएपछि मात्र चरन lf]q / r/gsf] lfdtf lx;fa u/L l;ldt kz'x? r/fpg' पर्दछ । तर यो पद्धति हालसम्म अपनाइएको छैन .

Affx} dlxgf rg{] l;hgdf dfq rg{] / sx]L ;do चर्ने खालका खर्कहरु हुन सक्छन् । त्यस बाहेक खर्कहरुको ;+Vof0fsf] nflu vs{x?nf0{ 5]saf/ u/]/ jf lgoGq0f गरेर पनि पशुवस्तुहरु चराउन सकिन्छ । पशुहरु चरन k4ltdWo] 3Dtl r/g k|0ffnL (Rotational Grazing System) अरुभन्दा राम्रो मानिन्छ । यस तरिकामा पशुहरुलाई Pp6f vs{df !% lbg dfq r/f0{G5 / To;kl5 csf]{ खर्कमा लगिन्छ । पशुलाई १५/!% lbg;Dd km/s– फरक खर्कमा चराइन्छ । ६० दिनपछि पुन: शुरुको खर्कमा चराउन सकिन्छ । यसो गर्नाले घाँसहरुको एकातिर k0f{ gfz xf]g kfpFb}g eg] csf]{t/ 3fF;x?df kmh फूलेर बीउ लाग्न पाउँछ । यस प्रकारको चरन प्रणाली अपनाउदाँ परजीविको संक्रमणमा समेत कमी आउँछ ।

&= lkpg]kfgLsf]Joj:yf

k|s[ts r/g jf vs{df ;kmf / kof{Kt lkpg] पानीको व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

*= af6f]sf]kfgL

sltko vs{x? clt bU{d / ljs6 :yfgdf /x]sf xf]gfn] tL vs{df kz'x? kUg g;sL ltgsf] ;bkof]u हुन सकेको छैन । यसैले उपलब्ध हरेक प्राकृतिक r/gdf kz'x?sf] ;xh kx'r k'¥ofpg slDtdf 3f]8]6f] वा गोरेटो बाटोको व्यवस्था हुनुपर्दछ ।

(= hg;xeflutf

bfz'sf] k|s[ts ;Dkbfsf] ?kdf /x]sf] r/gsf] ;+Vof0f, ;Da4{g / ljsf; ug{] sfo{df ;j{fwf/0f

pkef]Qmf hgtfnfO{ g} k|f]T;fx u/fO{ plrt k|ljlw Pj+k'g{k'/f/sf] ljsf; u/]df r/gsf] clwstd एवं दिगो उपभोग गर्न सकिन्छ । त्यसैले चरन सुधार ;DalGw ofhgf, sfo{qmlt th'{df] v sfof{jog;Dd सम्बन्धित कृषकहरुको सक्रिय सहभागितामा गराउनु पर्दछ ।

!)= hgr]tgf tyf tflndM

xl/of] 3fF;df cfwfl/t kzkfng, kzkfngdf 3fF;jfnL tyf vs{sf] of]ubfg, 3fF;jfnL tyf r/g ljsf;sf pkfox?, aLp pTkfbg, uOf:t/ lgo6q0f, aLp ;+sng Pj+k|zf]wg tyf e08f/0f cflbsf] af/]df कृषकहरुलाई जानकारी एवं तालिम दिनुपर्दछ । मूल बीउ pTkfbg, aLp k|zf]wg, cflbaf/] ;/sf/L ;:yfdf sfo{t k|ljlws sd{rf/Lx?nfO{ tflnd lbgkg{ cfjZosता रहेको छ ।

!!= pGgt aLp / ahf/M

r/g tyf 3fF;afnL ljsf;sf nflu rflxg] cfjZos गुणस्तररिय बीउ तथा विजन समयमा उपलब्ध हुनुपर्दछ । aLp tyf ljhgsf] lalqm ljt/0fsf] nflu ahf/ Joj:yf / ;b[9s/0fdf gLlh lIf]qnfO{ k|f]T;fx ;Dd गराइनुपर्दछ । कृषकबाट बीउ बिजन उत्पादन गर्न pT;flxt ug{kg{ tyf s[ifsaf6 pTkflbt aLp lahg vl/bdf ;DalGwt ;/sf/L lgsfon] ;xhLs/0fsf] भूमिका निभाउनु पर्दछ ।

!@= kzx?sf];+Vofdf s6f}tLM

r/gsf] Ifdtf lg/Gt/ sfod ug{/ clt r/gsf] cj:yf 36fpg pGgt tyf al9 pTkfbgzLn kzkfngdf जोड दिनुपर्दछ । कम उत्पादनशील पशुहरुको संख्यामा qmdzM s6f}tL ub{} hfg] gLति अपनाउनु पर्दछ ।

!#= ;/sf/sf]pkoQm gLlt Pj+;dGooM

;fdlxs r/g If]qsf] Joj:yfkg tyf pTkfbsTj a9fpg nfdf] cjlwsf] nflu :yfgLo lgsfoaf6 pkef]Qmf ;ldltnfO{ s/f/df pknAw u/fO{ ;fem]bf/Ldf sfo{qmd ;+fng ug{ g]kfn ;/sf/sf] sfo{t gLlt nfu' गर्नुपर्दछ । चरन तथा घाँसबाली विकासमा संलग्न विभिन्न ;/sf/L tyf u}/ ;/sf/L lgsfox? h:t} kz' ;]jf ljefu, g]kfn s[if cg';Gwfg kl/ifb\ s[if tyf kz' lj1fg cWoog ;+:yfg, jg ljefu, ln–a8{ nufot सम्वन्धित संस्था बीच कार्यगत एकता हुनु पर्दछ ।

;Gbe{;fdfu|Lx?

1= Selected indicators of Nepalese agriculture and population. 2009. Gender equity and environment division, Agri-business promotion and statistics division, Ministry of Agriculture and Co-operatives.

2= aflif{s k|ult k|ltj]bg – @)^@/^# /fli6o r/g तथा पशु आहारा केन्द्र, हरिहरभवन, ललितपुर ।

3= aflif{s k|ult k|ltj]bg, @)^@/^# sjlnotL ag तथा पशु विकास कार्यक्रम, हरिहरभवन, ललितपुर ।

4= gfy' k|;fb rf}w/L / k|sfz rGb| tf/f @)^@^# jftfj/0f ;'wf/df r/g tyf 3fF;] afnLsf] dxTj, s[if ;'rgf tyf ;+f/ s]Gb| xl/x/ejg, ललितपुर, फोल्डर क्रम: ३ ।

5= s[0f/fh ltjf/L – @)%#, kzkfn0f tyf cfxf/, k|ljlws lzIff tyf Joj;flos tfnLd kl/ifb\ सानोठिमी, भक्तपुर ।

jl/i7 kz' lrlsT;s, lf]qLo kz' /f]u cGjif0f k|of]uzfnf, ;'v]{t df]af0nM ($*@ @&%)(, 0d]nM tiwarinlbc@gmail.com

◆◆◆

s[if tyf kz'hGo pTkfbgsf] ahf/ Joj:yfkg / ;xsf/L k4tL

✍ k?iff]Qd lai6*

u|xs ;Gt'i6 xg'sf nflu nlIft

u|xsnfO{s]Gb|s:tf]j:t'jf ;]jfsf]

cfjZos tf 5 eGg]yfxf kfpg'h?/L

हुन्छ। उक्त वस्तु वा सेवा उपलब्ध भै

;sl5 klg To;k|t pgLx?sf]s]

s:tf]k|ltlsof 5, To;nfO{jemL,

To;df s];'wf/ ug{cfjZos xG5,

h;n]ubf{u|xsnfO{cem jl9 ;Gt'i6

पार्न सकियोस्।

s[if tyf jhf/sf]dxTj / o;sf]P]ltxfl;s k[7e"ld / cfjZostf

em08}*) k|ltzt eGbf jl9 g]kfnLx? s[ifdf g} cाश्रित छन्। प्राचिनकाल देखिनै नेपाली कृषकहरुले s[ifnfO{ klxnf] / kzkfng Joj;fonfO{ cfkmgf] bf];|f] k|dv cfo>f]t / /f]huf/Lsf] ?kdf cËfNb} आएको छ। पशुपालनवाट दैनिक जीवनयापनको लागि cfjZos bw, df;', kmh kf}li6s xg]] xg]] of] Joj;fok|t s[fsx?sf] cfsif{0f / Pl;ofnL lasf; a}+ssf] C0f ;xof]udf laleGg lhljt kz' jhf/ / :j:Yos/ kzhGo pTkflbt a:tx?sf] ahf/x? Aojl:yt ub}{ आएको छ।

pGgtkz'sf/sf] s[if k|0ffnL / kzkfng /f0ffsfnb]lv नै भएको पाइन्छ। तर खासै पशुको विकासको लागी tTsflng >L % sf] ;/sf/n] @)!) ;fn kl5 dfq सुरुवात गरेको पाइन्छ। त्यस पश्चात् तत्कालिन श्री ५ sf] ;/sf/ / g]kfn ;/sf/sf] kl/f;df s[if dGqfno cGt/ut s[if Aoj;fo kaw{g tyf jhf/ lasf; lgb]{zgfno, / @)%& ;fnjf6 kzkl5 jhf/ kaw{g lgb]{zgfno :yfkgf First Livestock Project, II Livestock Project, Third Livestock Project, Communinity Livestock Development Project (CLDP) :yfkgfaf6 :jb]zL–lab]zL k/fdz{bftfx?sf] ;Nnfx ;/sf/L ;+yfx?sf] eldsf पनि कम छ भन्न मिल्दैन।

g]kfnsf] ef}uf]lns ljljwtfn] ubf{ g]kfndf t/fO{ b]lv pRr kj{lo If]q;Dd ljleGg p2]Zosf nfuL ljleGg ju{sf] s[if pkh / kzX? kfNg सकिन्छ। दिनपरदिन वढ्दै गइरहेको पर्यटन व्यवसाय, g]kfnLx?sf] klg vfB pkefu ug{ afgLdf eO/x]sf] ;'wf/ / zx/Ls/0f ;fy}hg;+Vof j[4af6 s[if tyf पशुजन्य पदार्थको वजार संभावना अति आवश्यक देखिन्छ। ul/jL / clzIffn] ubf{ g]kfnLx?sf] vfgf ;Gtlnt gxg] clwsfz+ g]kfnLx? skf]ifOfn] u|t 5g\ lsgsL vfgfdf k|f]6gsf] sld ePsf] kfOPsf] 5. ctM :j:Yf gful/s jGgsf nfuL g]kfnLn] pkefu ug{ vfgfdf cGo vfB kbfy{sf] ;fy}kzhGo k|f]6g klg ;dfj]z गर्न जरुरी छ। पशुजन्य प्रोटिन पशुबाट प्राप्त हुने दुग्ध पदार्थ, अण्डा र मासुमा पाइन्छ। यो प्रोटिन पचाउन सजिलो र शारीरिक विकासको लागि नभई हुँदैन।

kz' ;]jf ljefun] ljut jif{?df kz' ljsf; sfo{s|d kz'pTkfbgdf s]Gb|t u/fO{sfo{s|d ;+rfng गर्दै आएको थियो। हाल पशु विकासमा संगठनात्मक ;'wf/ u/L ;dx ;ldltdVL, jhf/dlv, pTkfbgdlv

कार्यक्रम संचालन गरेको पाइन्छ । पशुजन्य उत्पादनमा ;+Ug s[fsn] pTkfbg u/]sf] j:t'sf] ljsl| gePsf], plrt dNo gkfPsf], pkoSt ;dodf ljsl| ug{ नसकिएको आदि समस्या कृषकले भोगिरहेका छन् । o;sf] nflu klxnf] sbd ;+Ug s[fsx?sf] ;dx ;ldltjf6 g} xg' kb{5 / jhf/ ;DjGwL r]tgf फैलाउनु अति आवश्यक देखिन्छ ।

ahf/Ls/0f

Joj;fosf] ;Gbe{df jhf/Ls/0f eg]sf] g}ufxsdVL lsbfsnfkx? xf] h;n] ufxssf] rfxgf / cfjZostfnfO{ केन्द्रीत गर्दछ । ग्राहकलाई सन्तुष्टि दिई नाफा आर्जन ug{ p2]Zon] ;~rflnt ;DkUf{ lsbfsnfkx? वजारीकरणका कार्यहरु हुन् । यी क्रियाकलापहरुको dfWodaf6 g} ufxsx?nfO{ ;Gtl6 agfO{ dbfkmf आर्जन गर्न सकिन्छ । ग्राहक सन्तुष्ट हुनका लागि लक्षित ufxsnfO{ s]-s:tf] j:t' jf ;]jfsf] cfjZostf 5 भन्ने थाहा पाउनु जरुरी हुन्छ । उक्त वस्तु वा सेवा pknJw e} ;s|kl5 klg To;k|t pgLx?sf] s] s:tf] k|tlsbf 5, To;nfO{ jemL, To;df s] ;'wf/ ug{ cfjZos xG5, h;n] ubf{ufxsnfO{ ce} jl9 ;Gtl6 पार्न सकियोस् । यसर्थ वस्तु उत्पादन गर्नुभन्दा पहिले s:fsf nflu, s]pTkfbg ug{ slt dNo /fVg], s;/L j:t' jf ;]jfsf] jf/]df nllft ufxsnfO{ hfgs/L u/fpg] / s:tf] ljt/0f dfWod ckgfpg] eGg] 5nkm गरी निर्णय गर्न आवश्यक छ ।

ahf/sf] p2]Zo

No Farmers no food, No market no production

- s[if tyf kzhGo pkhx?sf] jhf/ k'jf{wf/ विकास गर्ने
- pBfl]u, jhf/ Joj;fo kj4{g u/L Joj;flos kz'pTkfbg kf}ffnL / pGgt s[if Aoj;fonfO{ सदृढ गर्ने
- वजार सूचना व्यवस्थापनबाट जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने
- cfoft k|t:yfkg tyf lgof{t kj4{gdf 6]jf k¥ofpg]

jhf/sf kj'f{wf/

ahf/ Aoj:yfkgsf] nfuL cfjZos dVo % tTjn] kef] kf/]sf] xG5 h:t} !=Joj;flos kl/ofhgf @=qm]tf #=laqm]tf $=:j:Yfs/ ;fdfg %=dNo ;fw/0ftof ;j{fwf/0fx?n] aem|g] efiffdf jhf/ eg]sf] To:tf] ठाउँ हो; जहाँ कुनैपनि सामानको खरिद-विक्री हुन्छ । To;nfO{clns Jojxfl/s lx;fan] aemgkbf{pTkfbs / pkef]Qmf larsf] sg}klg Rofgnnf0{ jhf/ eGg सकिन्छ । To;}n] jhf/sf] nflu pTkfbs / pkef]Qmfsf] महत्वपूर्ण स्थान हुन्छ । कृषि र पशुपालनको क्षेत्रमा हेर्ने xf] eg] s[fsx? cfwlgstf / Joj;flos lx;fan] उत्पादन गर्न थाल्दछन् । उत्पादन वढ्दै गएपछि वेचविखन गर्न वजारको आवश्यकता हुन्छ । यसरी लक्षित ग्राहकलाई dWogh/ u/L ul/g]pk/f]Qm ;DkUf{lsbfsnfkx?nfO{ नै वजारीकरण भन्ने गरिन्छ । यो एउटा विक्री भन्दा वढि निरन्तर चलिरहने प्रक्रिया हो । अत: उत्पादकले jhf/Ls/0fdf w}/}dxTj lbP/ cf^gf ;l'jwf / ?lr cg';f/sf j:tdfq pTkfbg gu/L ufxssf] cfjZostf / rfxgfsf] cWoog u/L ;fkL cg';f/sf] j:t' ;]jf pknJw u/fpg] / pgLx?nfO{ ;Gtli6 eP gePsf] jlem ;do ;fk]f j:t' ;]jfdf ;'wf/ ub{ ufxssf] सन्तुष्टिवाट नाफा लिन सक्नु नै वजारीकरण हो ।

o;sf nflu Joj;foLn] jhf/ cWoog ug{ ufxs nllft ug{ -sf], s:tf], sxf+j:g], slt cfo>f]t ePsf], sg kZf cmfn]sf], slt pd]/sf] ,s] s:tf] wd{ l/ltl/jfh dfGg], cflb_ klxrfg u/L pgLx?sf cfjZostf xg{ To; cg?k j:t'l8hfOg ug{ tof/ kfg{ ;ljwf ;Ddt 9+un] rfx]sf] 7fpdf / ;dodf पुऱ्याउने गर्नु पर्दछ भन्ने मनन् गर्नु अति आवश्यक छ ।

j:t'sf] xfnsf] l:yltaf/] hfgsf/L /fVg] jblnbf] Joj;flos jftfj/0f x]/L pkoQm jhf/Ls/0f /0flglt तय गर्ने आदि कार्य पर्दछन् । दुध व्यवसाय सन्चालन ug{ Joj;foLn] cfkm\gf] pTkfbgsf] jhf/Ls/0f ubf{ x/]s pTkfbgsf] cyf{\ j:t'sf] nllft jhf/ leGgf– leGg} eP ce} jhf/ kbf;x? klg km/s tl/sfn]

गर्नुपर्दछ । तर वजार प्रयासहरु जस्तैः वस्तुको तयारी, dNo lgwf{0f, k|j4{g / ljt/0f jfXo jftfj/0f x¿ j:t'sf nlIft u|fxssf] rfxgf cg'sh jgf0Pdf dfq सफलता प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

ahf/df ;xsf/Ls/0f

;xsf/L jhf/Ls/0f klg s[if tyf kzhGo व्यवसायीहरुलाई अति लाभदायक पुष्टि भैसकेको छ । 0h/fondf ePsf] ;xsf/L k|ffnLn] sRrf dfn vl/b / kz', h:t}uf0{vl/bb|v g}u|fxsdlv e};b:ox?sf] ;fdlxs lxtnf0{Wofgdf /fvL pTkfbg nufot ;DkÚf{ lsbfsnfk ug{ xF klt:kwf{ds xg uO{ Toxf5sf] pTkfbg /fd[f] u0f:t/oQm tyf thgfTds ?kdf ;:tf] हुन गई राम्रो वजार प्राप्त गरेको पाइएको छ । pgLx?sf] ;xsf/Laf6 dfly pNn|vt ;DkÚf{ sfo{?ul/g] xF x/}s kbf;df Wofg a/fa/ lbO{k|t:kwf{ds वजार समेत सफलता प्राप्त गरेका छन् । तसर्थ सारांशमा eGgkbf{jhf/ jlu{s/0f u|fxs nlIft ug{jhf/Ls/0f /0flglt to ug{ jhf/ of|hgf jgfpg] tb\g?k sfof{jog ug{/ u|fxssf] k|tlsbf jem|g] / jhf/Ls/0f kbf;x?df u|fxsdlv eO{ s|ds ;'wf/ ug{ cfhsf] प्रतिस्पर्धात्मक युगमा अति जरुरी भएको छ ।

jhf/df ;"rgfsf] dxTj

सूचना बजारको मुख्य अंश हो । सूचना माध्यमबाट sxf,F s:tf] jhf/ 5, sg a:t'sf] dfu sxF5, pkef|Qmfsf] dfu÷rfxgf s] 5, dNo s]s:tf] cflb वजारका सबै पक्षमा जानकारी लिन सकिन्छ । सफल वजारको लागि भरपर्दो सूचना आवश्यक हुन्छ । तसर्थः बजार सुरु गर्दा सर्वप्रथम सूचनाहरु संकलन गर्नु पर्दछ.

;"rgf ;+sng ug{]jleGg tl/sfx?M

- cjnf{sg u/]/ h:t} sg}7fpFf :ynut e|0f u/L Toxf5] jhf/sf] l:ytL s] s:tf] 5 eGg] प्रत्यक्ष अवलोकन गर्ने
- 7fpF/ pTkfbgsf] jf/|bf ;f|wk5 ug{/ ljif|ztfx? अध्ययन गर्ने
- u|fxs tyf pTkfbs;F :yfgLo jhf/, pTkfbg ;fdful| / ljt/0f k|s[bf jf/] cGt/jftf{lng]
- विभिन्न व्यक्तिसँग व्यक्तिगत सम्पर्क गर्ने
- ;DalGwt u|fxs ePsf] 7fpFf uP/ छलफल/भेला गर्ने
- ljsl| kl/If0f ug{/ To;sf] kefjsf/Ltf अध्ययन गर्ने
- ;ef, ufi7 ;+fng ug{k':ts klqsf ,;dfrf/ cWoog, cflbaf6
- laB'tLo ;+f/ k|fx

;"rgf ;+sng ug{hfF sg– sg s'/fsf] ;"rgf ;+sng ug{ ;f] af/] jhf/ ;"rgf ;+sng ug{ व्यक्तिलाई अग्रीम जानकारी हुनु जरुरी छ ।

- ➢ cfly{s l:ytLsf] kl/jt{g / o;sf] ;dfhdf k/]sf] kभाव बारे
- ➢ To; 7fp+sf] /fhg}ts kl/jt{g af/]
- ➢ मानिसहरुको सामाजिक परिवर्तन बारे
- ➢ ठाउँको जनसंख्याको स्थिती
- ➢ शैक्षिक प्रतिशत
- ➢ hftL, wd{n] klg kefj kfg{;Sg] xF To; वारे पनि अध्ययन गर्ने
- ➢ laB't, kfgLsf] / ;+f/sf] ;lawf
- ➢ oftfoftsf] ;laधा
- ➢ स्थानिय चाहाना र खपतको अध्ययन
- ➢ xfn k|rf/–k|;f/df /x}sf] :j:ys/ ;DalGwt lf|af6 kdfl0ft ;fdful|sf] laifo laz]f1af6 प्रमाणितको अवस्था

o;sf] cnfjf u|fxssf] OR5f, rfxgf u|fxssf] l6Kk0fL, ljt/0f k|ffnL, jhf/sf] ;+fJotf, jhf/df dfusf] kl/jt{g, k|t:klw{F /0flgtL, c? Joj;fosf] thgfTds l:ylt, ljt/0f k|ffnLsf] kefjsf/Ltf / ljt/0f ;DjGwL vr{sf] ;"rgf ;+sng, Koflsª, j[G8sf]

gfd, cfsf/, gfktf}n, /ª, :jfb, lj1fkg :jfldTj, dNo, dfu, cfklt{sf]l:ylt, e08f/0f, ljsl| lf{, n]vf ;DjGwL ljj/0f, vftf h:tf ljleGg kIf/sf tYofªx?sf] सूचनाको जानकारी हुनु जरुरी छ ।

To;df klg ;kmn jhf/ Jofkf/L aGg cf^gf] ;fdfgnf0{ pkefQmf ;dIf plgx?sf dfu cg?k सुलभ तरीकावाट सजिलै पुऱ्याउन सक्नुपर्दछ । त्यसैले tL ;fdfgx? u|fxsn] vl;;fy l:jsfg{ vfnsf xg' पर्दछ । उपभोगताको सन्तुष्टी नै व्यापारीको सफलता हो o;sf] dtnj cfkmh]pTkfbg u/]sf ;fdfg u|fxssf] चाहाना अनुसार हुनुपर्दछ । व्यापारीले ग्राहकलाई सन्तुष्टी lbgnf0{ lgDg s'/fx?df Wofg lbg' kb{5 M

- **dNo** M j:t'sf] dNon] klg vl/b ljsl|df 7'nf] असर पार्दछ । बस्तुको मुल्य वढेमा माग कम xb}hfG5 eने मुल्य घटेमा माग वढदै जान्छ । sltko sd cfo ePsf dflg;sf]nfuL cfkmgf] lfdtfn] Eofpg] cg';f/sf] dNo eof] eg] dfq त्यो सामान खरिद गर्न सक्दछन् । त्यसैले u|fxsx?nf0{ cfsif{0f ug{ Pp6f kd'v sf/s तत्व मुल्य हो ।

- **Koflls ª** M u|fxsnf0{ cfsif{0f ug{sf] nflu ;fdfg vNnf eGbf cfslif{ Kofls ª u/]/ ljsl| गर्ने गर्नुपर्दछ । प्याकिङ पनि सकेसम्म लिएर हिड्दा सजिलो पनि हुनु पर्दछ । उदाहरणको लागी bw vNnf ljsl| ug{eGbf Knfli6ssf] Kofs}6 वनाएर विक्री गर्दा वढि विक्री हुन्छ । त्यसैले आज ef}nL rfdn, lk7f] df;' h:tf vfBfGg klg ljleGg ;f0hsf] Kofs}6 jgfP/ ljsl| ug{ ul/G5 / ;lhnf}sf] nfuL pkefQmf klg To:t} jhf/ tk{ cfslif{ ePsf] kइन्छ । सामान Kofls ª u/]/ ljsl| ug{ t 5b}5 , o:fdf klg Kofs}6sf] ;f0hn] klg u|fxssf] dfudf km/s खालको भूमिका खेलेको हुन्छ । प्याकेटको साइज sqf] u/fpg] eGg] s'/f lg0f{o ug{ eGbf klxnf ग्राहकको राम्रो अध्ययन गर्नु पर्ने हुन्छ । अक्सर sd cfo:t/ ePsf u|fxsx?n] ;fgf] ;f0hsf] प्याकेट चान्छन् । किनकी सानो साइजको प्याकेटको dNo klg sd xG5 t/ cfo :t/ jl9 ePsf u|fxsn] 7'nf] ;f0h rfxG5g\ sf/0f 7'nf] ;f0h thgfTds ?kdf ;:tf] xG5 To;}n] Kofs}6 nlflt उपभोक्ता अनुसार हुनुपर्दछ । यसमा बिक्रि स्थलसम्मको यातायातको सुविधा पनि ख्याल गर्नु पर्दछ ।

- **u0f:t/** M ;fdfgsf] u0f:t/ csf{ dxTjk0f{ पक्ष हो । आजभोलि ग्राहकहरु गुणस्तर सम्वन्धमा धेरै सचेत भएको पाइन्छ । आजको युग प्रतिस्पर्धाको युग हो । कम गुणस्तरको सामान उपभोगवाट ठुला-ठुला रोगहरुको चुनौती व्यहोर्नु परेको छ । To; sf/0f :j:ys/ / ;/;km0{ xg'sf] ;fy} lalqm ;fdfgsf] Kofls ª÷k[i7;ª ldtL, clGtd प्रयोग गर्न सकिने मितिको पारदर्सीता हुनुपर्छ । To;}n] cfkmgf pTkfbgsf] u0f:t/ sfod ug{ सकिएन भने ग्राहकहरुलाई आकर्षण गर्न सकिंदैन ।

- **;do** M u|fxsnf0{ rflxPsf] j}hfdf cfjZos सामान उपलव्ध गराउनु पर्दछ । कुनै पनि सामान आवश्यक पर्ने निश्चित समय हुन्छ । आवश्यक ;dodf Tof] ;fdfg kf0Pg eg] ;fdfgsf] sg} औचित्य हुँदैन । उदाहरणको लागी जिउदैं खसि वोकाहरुको माग वढि दशैमा हुन्छ । दशैमा खसि af]sf kf0Pg eg] To;kl5 u|fxsn] vl; af]sf खरिद गर्दैन । त्यस्तै clwsf+z dflg;nf0{ lrof खान दुध विहान चाहिन्छ । त्यो समयको बिचार u/L h:fn] bw lbg ;Sb5, u|fxsx?n] To;}af6 दुध खरिद गर्दछन् ।

- **:yfg** M u|fxsx?nf0{ cfsif{0f ug{ cf^gf] pTkfbg ;s];Dd w/]} u|fxsx?nf0{ kfos kg{ ठाउंमा उपलव्ध गराउनु पर्दछ । कुनै सामान u|fxsnf0{cfjZos 5, vl/b ug{OR5f klg 5 t/ kfos kg{ 7fpdf 5}g eg] vl/b ug{ जादैनन् । साथै ठुलो सामानको लागि भरिया,

oftfoft, tfkmdfg ug]{ ;ljwf, a}+s, ;'ljwf cflbsf] cfwf/df ;d]t ug{kb{5 ;fy} ;fdfgsf] laqmL lat/0fnfO{ ;xh jgfpg yf]s laqm]tf, vb|f laqm]tf 5gf}6 u/L plgx? dfk{mt klg sf/f]af/ गर्न सकिन्छ ।

- **lg/Gt/tf M** lg/Gt/ pkef]Uodf cfpg] a:tx? Jofkf/Ln] lgoldt ?kdf pknJw u/fpg सक्नुपर्दछ । सामान खोजेको बेलामा ग्राहकले kfpg ;s}g eg] k6s–k6s ToxfF u0f/xb}g / अरु विकल्पहरु खोज्दछन् । तसर्थ ग्राहकलाई खोजेको ;fdfg kSs} ToxfF uP kfOG5 eGg] cg'e'lt / विश्वास दिलाउन सक्नु पर्दछ ।
- **k|rf/ k|;f/ M** s[fsn] pkef]Uf ofUo a:tx? सरल ढंगले उत्पादन गर्न सक्छ । व्यापारीले vl/b पनि गर्दछन् । तर उक्त पदार्थहरुलाई pkef]Qmfsf]df ljsl ljt/0fsf] Joj:yf ug{sl7g हुन्छ । विज्ञानको विकासले गर्दा पशुजन्य पदार्थहरु k|zf]wg ug{ cfjZos d]zg/L pks/0f k|ljlws ;ljwfn] ubf{ kzh'Go k|zf]wg j:tx?sf] pTkfbgn] सजिलो पारेको छ । कृषक तथा उद्यमिहरुले cfkmgf] ;fdfg pkef]Qmf ;dIf k'¥ofpg ljleGg वितरण प्रणाली अपनाउनु पर्ने हुन्छ । त्यसैले s[fs tyf pBdLn] kzh'Go Joj;fo ;+fng k"]{ jhf/sf] l:ylt, jhf/sf] ljt/0f, k|sf}f, pTkfbg u0f:t/, cflb s'/fsf] ;'rgf tyf जानकारी प्राप्त गरेको हुनुपर्दछ । कृषक तथा Joj;foLn] cf^gf] kzh'Go j:t' pTkfbg u/L dd{fkmf cfhg} ug{ dVo p2]Zo xF'sf] ;fy;fy} ;fdflhs k|ti7f tyf lhDd]f/Lsf] jf]wn] ubf{ ;fdflhs sfo{ sIf xb;Dd k|]olf jf ck|]olf रुपले सहयोग पुर्‍याउँदै आएको हुन्छ । आफ्नो pTkfbg tyf ;fdfgsf] hfgsf/L lbg / ufxsnfO{ cf^gf] ;fdfgk|t cfsif{0f ug{ k|rf/–k|;f/sf] पनि ज्यादै महत्व हुन्छ । त्यसैले आफ्नो सामान sxfF kfOG5, sltdf kfOG5, sqf] ;f0hdf kfOG5, To:fsf ljz]iftfx? s–s] xg\ o:tf s'/fx?sf] jf/]df ufxsx?nfO{ k|efjsf/L माध्यमबाट प्रचार-प्रसार हुनुपर्दछ ।

s[if tyf kzk+5Lhg0o pTkfbLt a:t'sf] ahf/sf ;d:ofx?

- cgfjZos s/, b:t'/ lng] nufpg]
- u0f:t/Lo ahf/, pTkfbg, ;]fsf] cefj
- 7'nf] dfs]6 dflhg
- Joj;foLx?sf] ;+yfut ;+rgfx?sf] cefj
- tYof°x?sf] cefj tyf sdhf]/ ;'rgf k|0ffnL
- ahf/ ;DalGw hfgsf/ k|jlws hgzlQmsf] sld
- ;fgf tyf 5l/P/ /x]sf pTkfbg
- ahf/ ljsf;df 7'nf] >f]t tyf wg} ;/f]sf/jfnfx?sf] ;xofu, ;dGjo cfjZos kg]{
- cfoftdf lge{ ahf/
- ahf/ k'jf{wf/x?sf] cefj
- ahf/ Pg}sf] cefj
- ljBdfg Pg lgodx?sf] lkmtnf] sfof{jog
- pBdLx?df dfs]{6ª, k|zf]wg, Kofs]hª value addition af/] l;ldt jf sd 1fg
- Ifdqo tyf cGt/fli>o ahf/, Jofkf/ af/] hfgsf/Lsf] cefj

jhf/sf lsl;dx?

वजारका विभिन्न तहहरु हुन सक्दछन् । उत्पादनको kl/df0f / u0f:t/n] cfkmgf ;fdfulx? s}g txsf] वजारमा लैजाने भन्ने निर्णय गर्दछन् ।

:yfgLo jhf/M

:yfgLo jhf/ eg]sf] ;jeGbf tNnf] txsf] jhf/ हो । गाउँमा स्थानीय वजारका वासिन्दाहरुको आवश्यकता पुर्ति गर्न यो वजार ज्यादै व्यवहारिक देखिन्छ । जस्तैः ufpF3/df l5d]sL ldn]/ v;L af]sf sf6g' :yfgLo

lrof k;ndf b'w lalqm ug{ s/]f af/Ldf pTkfbLt t/sf/L tyf kmnkmh lalqm ug{ ;f6f;f6 ug{ cflb स्थानीय वजारका गुणहरु हुन् ।

lf}qLo jhf/

of] :yfgLo jhf/eGbf cln dflyNnf] txsf] jhf/ हो । यसको लागि वढि र गुणस्तरको उत्पादन र पुंजीको आवश्यकता पर्दछ । आफुले उत्पादन गरेका वा खरीद u/]sf ;fdfgx? cgfh, vl; af]sf cln 6f9f 7'hf] शहर वजारमा लगेर विक्री गर्नु हो । जस्तै: नारायणगढ, विराटनगर, काठमाण्डौ वजारलाई क्षेत्रीय वजार भनिन्छ ।

cGt//fli›o jhf/

Ps b]zdf pTkfbg ePsf j:tX? csf]{ b]zdf लगेर विक्री गर्नुलाई अन्तराष्ट्रिय वजार भनिन्छ । अन्तरराष्ट्रिय jhf/sf] nflu pTkfbgsf] kl/df0f jl9 xg'kb{5 / u0f:t/ klg cGt//fli›o dfkb08 -WTO_ sf] cawf/0f अनुसार हुनुपर्दछ ।

o;/L dfly pNn]v ul/Psf ljleGg kIfx?nf0{ Wofgdf /fv]/ s[if pTkfbg kz' tyf kzhGo kbfy{sf] वजारको व्यवस्थापन गर्नुपर्दछ ।

;xsf/L jhf/

Ps csf{sf] ;xsfo{af6 ;fdlxs pTkfbg ug{ ldn]/ ;fRg', ;fdlxs pTkflbt a:tX? cfk}m k}zfjg u/L lglZrt 7fpdf lalqm ug{ jhf/nf0{ ;xsf/L वजार भनिन्छ । यो वजार तुलनात्मक रुपमा सस्तो तथा गुणस्तरीय मानिएको छ । अन्तराष्ट्रिय सहकारी महासंघका cg';f/ ;xsf/L ;+yf ;o'Qm :jfdLTj kfl/tfGqLs lgoGq0fdf /xg] p2dsf] dfWodjf6 cf^gf ;femf cfly{s, ;fdflhs tyf ;+s[ts cfjZostf Pj+ cfsf¥f kl/Ktsf] nflu :j}R5fn] Pstfj4 JolQmx?sf] स्वायत्त संगठन हो । यसको वजारको निम्न सबल पक्ष र दुर्बल पक्षहरु रहेका छन् ।

;xsf/L jhf/sf] ;ankIfx?M

- pTkfbs / pkef]Qmfsf] aLr 36g' hfg' / pTkfbLt ;fdfgx? ;:tf] dNodf pkef]Qmfn] उपभोग गर्न पाउनु
- वजारको एकाधिकारको अन्त हुनु
- गुणस्तर सामानको उपलब्धता हुनु
- cf^gf]kgsf] lasf; xF} hfg' / ljZjf;Lnf] भावना जाग्नु
- ;dbfon] pTkfbg u/]sf] pkh cfkm}n] k}zf]wg u/L ;xsf/L dfWod4f/f lalqm lat/0f xg'] हुँदा उत्पादनको उचित मूल्य पाउने
- ;fdXLs kbf;af6 Joj;foLs / pGgt v]tL, पशुपालनमा प्रेरित हुने
- ;xsf/L jhf/ u|dL0f÷cfly{s lasf; s]Gb|sf] रुपमा बिकास हुँदै जानु
- शोषणरहित समाजको निमार्ण हुन जानु
- Pकलौटी व्यवसायको अन्त हुँदै जानु

b'a{nkIfx?M

- ef}uf]lns lalawtfn] ubf{ u|fld0f lf}qdf ;dfg आपुर्तिमा कठिनाई
- राजनैतिकरुपमा वैचारिक भिन्नता
- सहकारी पद्धतीबारे कम जानकारी हुनु
- aflx/L jhf/sf sd u0f:t/sf] ;fdfgx? ;F प्रतिस्पर्दा गर्न कठिनाई
- ;xsf/L jhf/sf] nflu cfjZos cg';f/ k[]];flxt नहुनु

*n]vs, ;fdbflos kz' lasf; cfof]hgf, xl/x/ejgdf sfo{t xg'xG5 .

◆◆◆

;'kf/L v]tLdf a9bf] cfo cfh{g

;'kf/Lsf] v]tL ;dGb|;txaf6 sl/a Ps xhf/ ld6/;Ddsf] lf]qdf !$ l8u|L]v #^ l8u| tfkqmd / /ftf]-/ftf]bf]d6 kf6]df6f]df o;sf] v]tLkflt ljz]f ?kdf ul/न्छ ।

✍ljZjgfy v/]n*

k[7e'ld M

;'kf/L Ps pRr cfo ;[tsf] gub] Pj+ cf}Bf]lus बाली हो । l5d]sL dh's ef/tdf ;'kf/LnfO{ kf\"f]{kn] cf}Bf]lus afnL dflgP tfklg xfd|f] b]zdf eg] cf}Bf]lus बालीको रुपमा परिचित हुन सकेको छैन् । वि.सं. !(**÷*(b]v ef/tsf] klZrd au+nf / cf;fdaf6 lj?jf NofO{ au}+f ;hfj6sf nflu /f]kO{ ul/Psf] ;'kf/L cfh ls;fgx?sf aLrdf s[ifhGo gub]afnLsf] रुपमा पहिचानमा आएको छ । यसरी विस्तार विस्तारै a9bf] hg;\Vofnf0{ cfo cfh{g Pj+/f]huf/Lsf] lx;fjn] k'\`L{ lhNnf e\mfkfaf6 ;'? ePsf] ;'kf/L v]tL k\mfnP/ Onfd, df/Ë, ;'g;/L, l;/xf x'b} klZrddf slknj:t';Dd पुगेको छ । यसको साथसाथै आ-आफ्नो घर वरिपरीका v]/ uPsf] hUuf hldgdf ls;fgx?n] /f]k]sf] ;'kf/Lsf] af6af6 /fd|f] cfDbfgL xg] nfu]kl5 ls;fgx?n] cfk\mg] lj?jf tof/ u/L cf–cf\`gf] 3/ cfËgdf Joj;foLs ?kdf g} ;'kf/L k\zf]wg u/L a\Rg] Jofkf/Lsf] ;\Vof पनि क्रमश: बढ्न थालेको छ ।

ljZjdf ;'kf/Lsf] l:ylt M

ljZjdf ;'kf/L v]tL xg] b]zx?df ef/t, kfls:tfg, lrg, au+nfb]z, OG8f]g]zof, dn]zof / Dofgdf/df ;'kf/L v]tL xg] u/]sf] / ef/t ;'kf/L pTkfbg ug{] एउटा मुख्य राष्ट्र भएको छ । भारतको कर्नाटक, s]nf, cf;fd, dxf/fi6«, d]3fno / klZrd au+fndf सुपारी खेती गरिन्छ । एक तथ्यांक अनुसार भारतमा tLg bzdnj # nfv x]S6/df ;'kf/L v]tL eO{ # bzdnj &(nfv 6g ;'kf/L pTkfbg xg] cgdfg गरिएको छ ।

g]kfndf ;'kf/Lsf] lf]qkmn tyf pTkfbg cj:yf M

;'kf/Lsf] v]tL ;dGb| ;txaf6 sl/a Ps xhf/ ld6/;Ddsf] lf]qdf !$ l8u|L]v #^ l8u| tfkqmd / /ftf]-/ftf] bf]d6 kf6]df6f]df o;sf] v]tLkflt ljz]f ?kdf ul/न्छ । सुपारीको बोट रोपेपछि सामान्य रेखदेख, uf]8dn / l;+rf0sf] kJGw ldnfpbf ;lhn}xls\{/ ;ft jif{kl5 cfDbfgL lbg;Sg] xb} of] v]tL ufdL0f रोजगारीको लागि अत्यन्त राम्रो छ । एक हेक्टर जमिनमा ! xhf/ # ;o &) j6f ;'kf/Lsf] af6f nufpg सकिन्छ । यसको खेती प्रतिको कृषकहरुको चाहना र ;'kf/L v]tLaf6 xg] cfDbfgLnfO{ dWogh/ u/]/ ljutdf s[if ljsf; a}+sn] ;'kf/L v]tL ug{ s[fsx?nfO{ C0f सुविधा पनि उपलब्ध गराएको थियो । एक तथ्यांकअनुसार e\mfkf lhNnfdf ;'kf/L v]tLsf] lf]qkmn nueu $ हजार ५ सय हेक्टर पुगेको अनुमान छ । यसको pTkfbgnfO{ dWogh/ ubf{ * xhf/ % ;o (% d]6«s टन हुने अनुमान गरिएको छ । यसको साथ साथै df/Ëdf #! x]S6/, ;'g;/Ldf !@ x]S6/, ;Kt/L !@ x]S6/, l;/xf $ x]S6/, wg'ff $ x]S6/, dxf}Q/L & x]S6/, ;nf{xL !(x]S6/, /f}tx6, af/f, k;f{df @÷@ x]S6/, lrtjg # x]S6/, gjnk/f;L % x]S6/, ?kGb]xL & x]S6/ / slknj:t' lhNnfdf # x]S6/df ;'kf/L v]tL ul/Psf]5 eg]o;sf] ;fnvfnf pTkfbg ! ;o ^$ d]6«s 6g xg] cgdfg s[if tyf ;xsf/L मन्त्रालयको आंकडामा उल्लेख गरिएको छ । धान, मकै, ux'F cflbsf] a9bf] pTkfbg nfut, 36bf] ahf/ dNosf] sf/0fn] ubf{ klg ;'kf/L v]tLsf] lj:tf/df s[fsx? दिनप्रतिदिन आकर्षित हुँदै गएका छन् । मुलुकमा सुपारीका धेरै जात छन् । यीनमा मङ्गला, सुमङ्गला,

>ldËnf, df]xtgu/ , >ljw{gf, ltyŸNnL, >lbUf{ sfnLsf, kh'f, cflb hftsf ;kf/L klxrfgdf cfPsf छन् । हाम्रो देशमा भने मोहितनगर, श्रीदुर्गा, कालीका र पूजा जातका सुपारी लगाउने गरेको पाइन्छ । मुलुकमा सुपारीको क्षेत्रफल र उत्पादन यस प्रकार छ ।

;kf/Lsf]cfoft / lgof{tsf]l:ylt M

dh'sdf ;kf/L v]tLsf]ljsf; ug{;lsPdf o;sf] बजार राम्रो छ । आज मुलुकमा इन्डोनेसिया, मलेसिया, adf{ / yfO{Nof08df pTkflbt l;ª\ufk'/ af]08sf ;kf/Lsf] k|ˆf/L xg] u/]sf] kl/df0fnf0{ s6f}tL ub{} cfˆgf] pTkfbgnfO{ a9fP/ ef/t, au+nfb]z, kfls:tfgdf lgof{t ug{ ;lsPdf 7'nf] cfly{s pknlAw xg] b]vg] अनुमान गरिन्छ । नेपालभन्दा भारतमा भन्सार उच्च

;kf/Lsf]lhNnfut tyf pTkfbg l:ylt

lhNnf	-x]S6/df_	pTkfbg -d]6«s6gdf_	pTkfbsTj -kl|t x]S6/ d]6gdf_
emfkf	4500	8595	1.91
df]/Ë	31	46	1.48
;g;/L	12	20	1.67
;Kt/L	10	16	1.60
l;/fxf	4	7	1.75
wgiff	4	5	1.25
dxf]Q/L	7	11	1.57
;nf{xL	19	29	1.53
/f}tx6	2	4	2.00
af/f	2	3	1.50
k;f{	2	4	2.00
lrtjg	3	4	1.33
gjnk/f;L	5	5	1.00
?kGb]xL	7	7	1.00
slknj:t'	3	3	1.00
sh hDdf	4611	8759	1.51

स्रोत : कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय र वस्तु विकास कार्यक्रम, झापा, भद्रपुर ।

ePsfn] dn];of, adf{ / yfOnofG8af6 l;d\fk'/xb} g]kfndf cfpg];kf/Lsf] clwsf+z kl/df0f ef/t hfg] गरेको छ । मुलुकमा सुपारीमा १५ प्रतिशत भन्सार लिने गरिएकोमा भारतमा यो ३६ प्रतिशत छ । भन्सार १५ k|tzt / dNoclej[4 s/ !# k|tzt;lxt @* k|tzt s/ lt/]/ g]kfn leqfPsf];kf/L cj}w af6f] भई भारत जाने गरेको थियो । नेपाल ल्याइ भारतमा ;kf/L lgof{ ubf{s/df dfq cf7 k|tztsf] dfgfkmf छ । यसैलाई ध्यान दिएर भारत जान रोक्न सरकारले ;kf/Lsf] eG;f/b/ !% af6 a9fP/ @% k|tzt बनाएको हो । यो दरमा भ्याट जोड्दा भारतको भन्दा a9L s/ ltg{kg[ePsfn] cj}w lgsf/L /f]sg]df सरकार ढुक्क छ । चालु वर्षको चैतसम्म २ अर्ब १३ करोड रुपैयाँ को सुपारी आयात भएको छ । गत वर्ष oxL cjlwdf ! ca{ && s/f]8sf] cfoft ePsf] थियो । गत वर्षभन्दा यो २० प्रतिशत बढी हो । आर्थिक jif{ @)^$÷)^% sf] gf}dxlgfdf ! ca{ & nfv रुपैयाँ बराबरको सुपारी नेपाल भित्रिएको थियो । मुलुकबाट cfly{s jif{@)^$÷)^% b]lv dfq lj/f6gu/ eG;f/sf] बाटो गरी सुपारी निर्यात भएको देखिन्छ । व्यापार तथा lgsf;L k|j4{g s]Gb| k'jf{rn lf{sf] lj/f6gu/af6 k|Kt tYofª cg';f/ cfly{s jif{@)^%÷)^^ df sh dNo ## s/f]8 @) nfv (# xhf/ ?lkofF a/fa/sf] ;kf/L lgof{ ePsf] 5 eg] cfly{s jif{@)^^÷)^& sf] k|/lDes cgdfg cg';f/ k'jf{rnaf6 dfq ! s/f]8 %* nfv ^% xhf/ @ ;o ?lkofF a/fa/sf] सुपारी भारत निर्यात भएको देखाएको छ ।

lgisif{df M

;dli6ut ?kdf eGgkbf{ s[ifhGo lgof{dhs cf}Bfl]us j:tdf lrof, dx, cn}+rL, cb'jf, bfn cflbsf] klxrfg e0;s]sf] cj:yfdf cfoftnf0{k|t:yfkg u/L lgof{ clej[4 ug{ s[fsx?åf/f pTkfbg ul/g] ;kf/L v]tLnf0{ gofF cf}Bfl]us j:t'sf] ?kdf klxrfg गर्न जरुरी भएको छ । यसरी मुलुकको अर्थतन्त्रमा सुधार ug{ s[if lf{sf] ljsf; u/L s[ifhGo cf}Bfl]us वस्तुको निर्यात प्रवर्धन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता हो । ha;Dd b]zsf] s[if Joj;fonf0{ hLljsfdVL cjwf/0faf6 dfly p7f0 Joj;flos agfpg ;lsb}g ta;Dd आर्थिक विकास नारामा मात्र सीमित हुनेछ ।

;Gbe{ u|Gy M

!= दैनिक गोरखापत्र लगायत विभिन्न दैनिक पत्रिकाहरु ।

@= कृषि तथा सहकारी मन्त्रालयका प्रकाशित प्रकाशनहरु ।

#= कृषि विभागबाट प्रकाशित प्रकाशनहरु ।

$= विभिन्न योजना ।

^= आर्थिक सर्वेक्षण-२०६६ ।

&= कृषि सूचना तथा संचार केन्द्रबाट प्रकाशित प्रकाशनहरु ।

*= सूचना विभागबाट प्रकाशित प्रकाशनहरु ।

(= शिक्षा मन्त्रालयबाट प्रकाशित प्रकाशनहरु ।

!)= विभिन्न गैर सरकारी संस्थाहरुबाट प्रकाशित प्रकाशनहरु ।

*n]vs of]hgf clws[t - l/6fo8{_ g]kfn ;/sf/, s[if तथा सहकारी मन्त्रालय, कृषि विभाग ।

kmf]g M $$(^^%$, df]af0n g+ (*$!%%^&*%

◆◆◆

sfF|qmf] v]tL k|ljlw tyf /f]u sL/f Joj:yfkg

✍c?0f sfkm\n]*
✍wg axfb'/ /fgf*

kl/ro

sf0ff] s's'/lj6]; (Cucurbitaceae) kl/jf/ cGt{ut kg]{ xl/of] kmn, ;nfbsf] ?kdf k|of]u xg] nx/] afnL हो । यसको उत्पति नेपाल तथा भारतको पहाडी भागमा भएको विश्वास गरिन्छ । यसमा भिटामिन बी, सी, क्याल्सियम, फस्फोरस र पोटास पाईन्छ ।

xfjfkfgL

- of] Gofgf] Pj+ udL{ b'j} ;dodf pTkfbg ug{ ;lsg] afnL xf] / o;n] wf/} udL{ hf8f] / t';f/f] ;xg सक्दैन । यसको सफलतापुर्वक v]tL ug{ @%–#)) ;] ;Dd तापक्रम उपयुक्त हुन्छ । सरदर lbgsf] tfkqmd !*–@$) ;]N;o; / /ftsf] tfkqmd !%–!*) ;] ePsf] cj:yfdf /fd|f] pTkfbg भएको पाइएको छ ।
- #%) ;] eGbf al9 tfkqmd / al9 ;Vvf ePdf sf0ff]df s's'/lj6fl;g eGg] /f;folgs tTjsf] मात्रा बढि भई काँक्रो तितो हुन्छ ।
- jfo'sf] ;fk]lIfs cf|b|tf &)–&% Ü o;sf] खेतीको लागि अनुकुल हुन्छ ।
- hf8f] dlxgfdf lbg 5f]6f] / tfksd sd xg] xFbf kf]nL km'nsf] ;+Vof al9 x'G5 eg] udL{ महिनामा भाले फूलको संख्या बढी हुन्छ ।

df6f]

- dlnnf], kfgLsf] /fd|f] lgsf; ePsf] / lk=Pr= ५.५-६.८ सम्म भएको माटो ।
- hf8f] dlxgfdf l56f] pTkfbg lng afn'jfsf] dfqf a9L ePsf] df6f]l7s x'G5 t/ jfn'jf dfq भएको माटो यस खेतीको लागि उपयुक्त हुँदैन ।

ljleGg ;dodf /f]lgsf] nflu pko'Qm hftx?

gk]fn s[lif cg';Gwfg kl/ifb\ lf0fLo s[lif cg';Gwfg s]Gb| nDn]h] xl6{hf -sf:sL_, rfDjf; -tgx'F_ bf]/fnL -kfNkf_ df u/]sf] cg';Gwfg cg';f/ lgDg hftx? वर्षैभरि काँक्रो खेती गर्न उपयुक्त ठहरिएका छन् ।

/f]kg] dlxgf l;kmfl/; hftx? pTkfbg lng];do

/f]kg] dlxgf	l;kmfl/; hftx?	pTkfbg lng];do
a};fv	dlxsf] lu|gnË, eQmk'/ :yflgo dflngL / lgGhf	cifi9 – efb|
cifi9	dlxsf] lu|gnË, s]l;=o!–Pkm–!, dflngL / /flgof	efb|– cflZjg
efb|	dlxsf]lu|gnË, dflngL, lgGhf–!&(/ /flgof	sflt{s – dl+;/
sflt{s	lgGhf –!&(, dflngL / eQmk'/ :yflgo	kf}if–df3
kf}if	dlxsf]lu|gnË, dflngL, eQmk'/ :yflgo	kmfNu0f–r}q
kmfu'g	dlxsf]lu|gnË, eQmk'/ :yflgo / s';h]	a};fv–h]7

-;|f]t M uf}td / ufO{, @)^#_

gf]6 M sflt{s b]lv kf}if;Dd v]tL ubf{ Knfli6s 6gn agfP/ ug'{kb{5 .

jLp / a]gf{ tof/ ug]{

- Ps /f]kgLdf v]tL ubf{ ;/b/ !@% u|fd jLpsf] आवश्यकता पर्दछ ।
- j]gf{ $ OGr rf}8f0f / ^ OGr nDjf0f{ ePsf] थैलामा उत्पादन गर्नु राम्रो हुन्छ । थैलामा माटो, uf]a/dn, v/fgL / afn'jfsf] cgkft @M@M!M! ug'{kb{5, olb afn'jf ldl;Psf] df6f] 5 eg] बालुवाको आवश्यकता पर्दैन ।
- pkrfl/t jLpnf0{ ^–* 306f kfgLdf lehfP/ yf]nfsf] @ ;]dL= ulx/f0f{df @ j6f jLp /f]kg] / a]hf–a]hfdf xNsf l;+rf0f ug]{ / jLp pd|kl5 एउटा मात्र राख्ने ।

- hf8f] ofddf Knfli6ssf] ubfn agfP/ a]rf{ तयार गर्नुपर्दछ ।
- बिरुवामा ३-४ पात आएपछि रोप्न योग्य हुन्छ ।

dnvfb

- la?jf nufpg' dnvfbsf] /fdf] ;bkof]u ug{ #)–$) ;]dL= ulx/f] vf8n vgL dnvfbsf] प्रयोग गर्नु पर्दछ ।
- k|tvf8n % s]lh= /fd|f] kfs]sf] uf]a/dn, l8=P=kL= %) u|fd, kf6f; #) u|fd, ol/of @% u|fd, lkgf @% u|fd / af]/lgdn %) u|fd / c/dfsf] dg -lgdsf] lkgf ePsf] k|ofu/ dn_ kf0Pdf %) u|fd xfn]/ df6f]df /fd|f];+u ld;fO{ vf8n kg{kb{5 / k'/]sf] #–$ lbgkl5 la?jf रोप्नु पर्दछ ।

hdLgsf] tof/L

- जग्गा २-३ चोटी खनजोत गर्नु पर्दछ । गर्मी ;do eP !=% dL6/ rf}8f / olb jiff{ ofd भए २ मीटर चौडा ड्याङ बनाउनु पर्दछ ।

lj?jf nufpg] b'/L

of] nufpg] hft, ;do / df6f]sf] pj{/fkgdf निर्भर हुन्छ । सामान्यतया १२० × !@) ;]dL= -nf0g / af6fsf] b'/L_

lj?jf ;fg]{

- $ kft ePsf] :j:y lj?jfsf] Knfli6s /fd|/L sf6]/ ;f] j/fj/sf] df6f] k'/Lg]ul/ jf]n'sLkv lj?jf /f]Kg' kb{5
- /f]kkl5 xN;f l;FrfO lbgk5{/ km]jf6 @–# OGr k/jl/kl/ ;'s]sf] kTs/ jf ltt]kflt, c;'/f] agdf/f cflbnf0 @ OGr sf6]/ %–^ lbg ;'sf0 5fkf] xfNgkb{5 h;n] plrt lr:ofg व्यबस्थापनमा सहयोग गर्दछ ।

l;FrfO{

- df6f]sf] lr:ofgnf0{ larf/ u/L udL{ ofddf ^–& lbg / hf8f]df !)–!% lbgsf] km/sdf पानी नजम्ने गरि सिँचाइ गर्नु पर्छ । थोपा सिँचाइको ;6 k|of]u u/L kfgL ;+rfO{ jf e}}/Lsf] lk;fa -! efu lk;fa M% efu kfgL_ xfn]/ !)–!% lbgsf] km/sdf k|of]u ug{ ;s]df la?jf :j:y भई उत्पादनमा बृद्धि हुन्छ ।

yf]Ghf] lbg]

- ;s];Dd k|ofs jf]6nfO{ jf+;sf] yf]Ghf] uf8L लहरा थाँक्रोमा लगाई दिनुपर्दछ । यदि संभव ePdf 5fk|f] h:tf] cfsf/ agfP/ jf 8f]/Ldf पनि काँक्रो फलाउन सकिन्छ ।

sf]F5fF

- sf]F5[sf /f]u nfu]sf tyf kx]nPsf k'/fgf kftx? a]hf a]hfdf lgl/IfOf u/L s}rLsf] ;xfotfn] हटाउनु पर्दछ ।
- slnnf] ca:yfsf af^auf km]n, km]n nfUg छोडेका लहरा आदि हटाउने कार्य गर्नुपर्दछ ।

yk dn tyf ;'Id tTj lbg]

- la?jf ;f/]sf] @)–@% lbgkl5 lj?jfsf] km]baf6 % ;]dL= b'/Ldf cf}/L cfsf/sf] vf8n agf0{ la?jfsf] ca:yf x]/L ol/of % u|fd k|tjf6 दिनुपर्दछ ।
- ;fy} ! ln6/ uf0{sf] uxf]Fdf % ln6/ kfgL ld;fO !% lbgsf] km/sdf la?jfdf 5/]df pTkfbg /fdf] xg]'sf ;fy} ;]t] 9';Lsf] k|sf]k कम गर्न सहयोग पुग्दछ ।
- ld/fSohfg @ ld=ln= k|t ln6/ kfgLdf ld;fO{ km'sf sf]knf b}/fkg{yfnkl5 !)–!% lbgsf] km/sdf #–$ rf6L 5/]df kf]/L km'nsf] ;+Vof बढी उत्पादनमा बृद्धि हुन्छ ।
- la?jfdf km'n km'nkl5 dlN6Kn$; jf ;f] h:t} cGo ;'Id tTj !)–!% lbgsf] km/sdf 5g{ लाभदायक हुन्छ ।

km]n l6Kg]

- sf]F5[sf] hft cg';f/ a]rf{ nufPsf] nueu $)–^) lbgdf km]n l6Kg tof/ xG5 t/

eQmk'/ nf]sn hftsf] sf]{m] tof/ xg *)– १०० दिनसम्म लाग्दछ ।

- kf}yL km'n km'n]sf] !)–!% lbgdf kmn l6Kg' राम्रो हुन्छ । फल टिप्दा भेट्नु सहित धारीलो औजारले काट्नु पर्दछ र शितल छहारीमा राख्नुपर्दछ ।

dVo dVo /f]ux?

!= kfp8/L ldN8o'

- kftsf] dflyNnf] ;txdf xNsf ;]tf] jf s}nf] /+usf yf]Inf? b]vG5g\ / kmnx? ;fgf Pj+ गुणस्तरहिन हुन्छन् ।
- /f]uL kftx? sf6]/ hDdf u/L hnfpg], ;dlrt vfBtTjsf] kbfy{ ug{ / s]flyg @ ld=ln= प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्ने ।

@= 8fpgL ldN8o'

- kftsf] tNnf] efu kfgLn] leh]h:tf] b]vG5 / kl5 kftsf] dflyNnf] efudf rxlsnf kx]nf थोप्ला देखा पर्दछ ।
- /f]un] u|;t kftx? hDdf u/L hnfpg], ;dlrt vfBtTjsf] kbfy{ ug{ / sf;' jL ! ld=ln / @ u|fd sk/clS;Snf]/fO8 oQm laiffbL ! ln6/ पानीमा मिसाई छर्ने ।

#=PGu|h/ lnkm :k6

- Gofgf] tyf a9L cfb|tf ;dodf of] ;d:of b]vf पर्दछ ।
- kfgL tyf lzt k/]sf] j]nfdf jf/Lleq gk:g], sf;' jL ! ld=ln / @ u|fd sk/clS;Snf]/fO8 oQm laiffbL ! ln6र पानीमा मिसाई छर्ने ।

$= bfb

- lr;f] /ft tyf j9L cfb|tf ePsf] ;dodf of] समस्या देखा पर्दछ । गाढा ढुसीले दाग ढाक्दछन् । kft, kmn / ev{sf dfgfdf a9L dfqfdf of] समस्या देखा पर्दछ ।
- ;/;kmfO{df Wofg lbg], dfGsf]h]j oQm laiffbL @ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने ।

%=PGy|sgf]h

- kftdf /ftf] v}/f] ;Vvf yf]Inf aGb5 / kft मर्दछ । बिशेष गरी ढिला रोपेका बिरुवामा यो समस्या देखा पर्दछ ।
- ;/;kmfO{df Wofg lbg], dfGsf]h]j oQm laiffbL २ ग्राम प्रति लिटर पानीमा मिसाएर छर्ने ।

^=h/fdf uf}+Fkfg]{h'sf

- laz]f u/L xNsf anf}6] df6f]df a9L k]sfk हुन्छ । विरुवा होचा भई पातको आकार समान हुदैन र वोट ओइलाउँदछ ।
- kmn l6Kg] sfo{ ;lsPkl5 h/f;lxt af}6 pvf]lg], df6f]sf] ;f}rL{s/0f ug{ df6f] pkrf/ गर्ने, वालीचक्र प्रणाली अपनाउने ।

&=df]hfO{s efO{;

- gofF kftsf gzf jl/kl/ xl/of] / kx]nf] wJjf देखिन्छन् । पातहरु घुम्रेका एवं तल माथि उठेका हुन्छन् । वोटमा फुल लाग्दैन ।
- a9L u|;t af}6x? pv]f/] hnfpg] cGo af}6x?df b}gs laiffbL @ ld=ln= k|t ln6/ kfgLdf ld;fP/ 5g{ bw -!) ld=ln= k|t ln6/ kfgL_ / ufO{a:t'sf] lk;fj / kfgL -!M%_ kfn}kfnf] u/L $–% rf]6 5bf{ /f]usf] k]sfk Gofg}Ls/0fdf सहयोग पुग्दछ ।

dVo sL/fx?

!=sf]FF[sf] /ftf]vk6]

- nfe]n] la?jfsf h/f leq k;]/ vfG5g\ / logn] hldgsf] ;tx 5f]Psf kft,8fF; dh xfU+f / kmndf leq k;L vfG5g\ eg] ao:sn] पातको हरियो पर्दाथ खान्छन् ।
- laxfgLkv jo:snf0{ l6k]/ dfg{ Pj+lgddf cfwfl/t laiffbL @ ld=ln= k|t ln6/ kfgLsf b/n] kbfy{ ug{ laiffbL kbfy{ ubf{lo ls/fx? cGo ef/df n'S]/ a:g] xbfn] kf0f{lgoGq0f ug{ गाह्रो हुन्छ ।

@= v}/f tyf lgnf vk6]

- dfly /ftf] vk6]df atfP cg';f/ lflt ub{5 / नियन्त्रणको लागि माथिको विधि अपनाउने ।

#=nfxL sL/f

- lolgx?n] la?jfsf] /; r'b5g\ tyf dfh{fO{s भाईरस सार्ने कार्य गर्दछन् ।
- emf]hdn -!=%_ 5g{, ;'tL{sf] kft, uxF / kfgL मिसाएर छर्ने वा दैनिक बिषको प्रयोग गर्ने ।

$= ;]tf]leGgf

- यिनिहरुले बिरुवाको रस चुस्दछन् ।
- l:6ls 6«ofksf] kbf{u ug{ lgdhGo laiffbLsf] kbf{un] ls/fn] c08f kfg{ ;Sb}g / ;Vof lgoGq0f ug{ ;xof{u k'Ub5, l;:6lds laiffbL Old8fSnf]lk8 - # ln6/ kfgLdf ! ld=ln=_ मिसाएर छर्ने ।

%=km'n sf6\g] cf}+f

- kf{y lemuf]fn] km'h kfg{ cu+sf] ;xfotfn] 8fF; km'h jf kmndf 5]8/ km'h kfb{5 h;jf6 cf}+f निस्किएर क्षाति गर्दछ ।
- u|;t km'n tyf km'h l6k/ laiffbLdf 8'jfO{ खाडलमा पुर्ने ।
- efn]sf] ;Vof lgoGq0f ug{ SoNo'/sf] kbf{u गर्ने । पानीमा, चिनि वा सख्खर मिसाई प्रति ln6/df ! ld=ln=sf b/n] dfnflyog ld;fO{ वाली लगाएको क्षेत्रको केही ठाउँहरुमा छर्ने । kfs]sf, km';L{ sfGff jf t/ahfsf s}L efu sf6]/ jf6f jf df6f]sf] stf/Ldf !–@ dL6/ prfO{df s}L kfgL xfn]/ /fVg] / ;f] kfgLdf ५-७ थोपा मालाथियन झोल मिसाउने ।

^= :kf08/ df06{

- o;n] slnnf dG6f / kftaf6 /; rl; la?jfsf] a[4 xb}g / kft uhdh e0{ z'?sf] ca:yfdf efO{; ;u+ ldNbf]hNbf] nIf0f b]vfpb5 .
- ;ef{ !% ld=ln= k|t ln6/ kfgLdf ld;fO{5g{ jf केल्थेन २ मि.लि. प्रति लिटर पानीमा मिसाई छर्ने ।

&= kt]f]

- o; sL/fsf dfp / jRrfn] kft / 8fFjf6 रस चुस्दछन् ।
- hfnLsf] ;xfotfn] dfp / jRrfnfO{ laxfgLkv पक्रेर मार्ने ।

;d:of

km'n afªufl6ªuf xg'

- /fd[];F kf]ng];g gePdf, df}ddf ptf/r9fj cfPdf -w]/} tftf] lr;f]_ w]/} jf sd dnvfb दिएमा, सुक्ष्म तत्वको कमी भएमा ।
- kf]ng];gsf] nflu km'h km'h]sf] ;dodf df}L /fVg] l7s dfqfdf dn /fVg] plrt l;+rfO{ गर्ने र हर्मोन स्प्रे गर्ने ।

*afujfgL lasf; clws[t, lhNnf s[if lasf; कार्यालय, अर्घाखाँची ।

**afnL ;+Hf0f clws[t, lhNnf s[if lasf; कार्यालय, कास्की ।

;Gbe{ ;fdfu|x?

- a9fyf]sL, s}bf/ =@)^# = ahf/dVL cuf{gs / a}df}dL t/sf/L v]t k|alw = a;GtL a9fyf]sL, नखु, ललितपुर ।
- uf]hL, /fdrGb|@)^$= a}df}dL t/sf/L v]t k|alw= lf]qo s[if cg';Gwfg s]Gb| nDn] sf:sL
- uf}d, OZj/L k|;fb / /fdrGb| uf]hL =-@)^#= aif{ el/ sfGff v]tL ug{ k|jlw = g]kfn s[if cg';Gwfg kl/ifb, lf]qo s[if cg';Gwfg s]Gb| nDn] sf:sL
- g]kfg] kmlOfGb| k|;fb=@)%*=t/sf/LafnLx?df nfUg] sL/fx?sf] PsLs[t Joj:yfkg = hubDaf प्रेस, पाटनढोका ।
- Http://ipm.ncsu.edu/vegetables/Pamphlets/cucumber. Retrieved on 28 December 2008.
- http://www.dpi.nsw.au/agriculture/horticulture/greenhouse/pest-disease/general/cucumber-nutrition#pd. Retrieved: 24 March 2009.

◆◆◆

g]kfndf a]df};dL t/sf/L v]tLsf] ;Defjgf / r'gf}tL

a]df};dL t/sf/L v]tL x/]s df};ddf ug{ ;lsG5 t/ aiff{ lxpF tyf a;Gt]
सिजनमा गर्दा प्रविधिहरूको संयोजन भिन्न प्रकारले गर्नु पर्दछ । जस्तो बर्षामा गरिने
t/sf/L v]tLnfO{ jiff{sf]kfgL tyf a9L tfkqmdaf6 arfpg'kb{5 eg]708L
df};ddf ul/g]a]df};dL t/sf/L v]tLnfO{ jf]gf{ tyf lj?jfsf] jf]gf{ cj:yfdf
lr;f]af6 hf]ufpg'kb{5

✍ dlgtf yfkf*

sg} klg afnLsf] pTkfbg k|s[ltnfO{ ;fdfGo ;dodf eGbf s]xL ;do kl/jt{g u/L cfd s[fsx?n] pTkfbg ug]{ ;do eGbf cl3 jf kl5 pTkfbg ul/ ahf/df cfkl{t sd ePsf a]nf pTkfbg ul/g] खेतिलाई सामान्य अर्थमा बेमौसमी खेती भनिन्छ । बेमौसमी v]tLdf c? eGbf a9L cfDbfgL xg] t/sf/L v]tLdf s[fsx?sf] a9L ?rL /x]sf] kfO{G5 To;}n] oxfF t/sf/L v]tLsf] a]df};dL v]tL ;DalGw ljifodf 5nkm]n ul/Psf] छ । यसमा सामान्य मौसमको तरकारी खेती भन्दा अलि a9L xfjfkfgL, tfkqmd, lj?jfsf] cfjZostfsf af/]df hfGg' h?/L xG5 lsgsL t/sf/L v]tLsf] dVo df};ddf eGbf ;do km/s kfb{ lj?jfsf] j[4 cj:yf, km'n tyf kmn nfUg] cj:yf k/fu ;]rg k|s[of cflbnfO{ c;/ ug{ ePsf]n] ;f]sf] ;DkO{ s'/fsf] hfgsf/L /fVg' clgjfo{ xG5 .

g]kfndf k|o s[fsx?n] df};dL t/sf/L v]tL ug]{ हुनाले यसको सम्भावना असिमित छ । हाम्रो देशमा &%) eGbf a9L ;fgf vfnsf] xfjfkfgL (Microclimate) kfO{g] / b]zsf] k'j{klZrd tyf pQ/ blIf0f sf]/8f]sf ljleGg ;8s ;~hfnsf] pknAwtfn] ubf{ lxdfndf l;hg xF]b} kxf8df a]df};d tyf kxf8df t/sf/Lsf] खेती हुँदा तराई र हिमालमा बेमौसम हुन्छ । त्यसैले xfd|f] ljljw xfjfkfgL, hgtfsf] hLjg :t/, vfgfsf] Jojxf/df kl/jt{g tyf hg;Vofsf] cTolws j[4n] ubf{ o;sf] dxTj ce}} a9ेको पाईन्छ ।

jf]df};dL t/sf/L v]tL lsg <

!= b]zdf ePsf] ljljw jftfj/0fsf] ;dlrt उपयोगका लागि
@= lb3{sfnLg s[lif of]hgfsf] p2]Zocg?k thgfTds nfesf 7fpF?sf] (Comparative advantage) सहि सदुपयोगका लागि
#= देशमा भएको बेरोजगारी घटाउनका लागि
$= ljb]z af6 lelqg] t/sf/Lsf] kl|t:yfkgsf nflu
%= जनताको अपुग पोषणतत्व आपुर्तिका लागि
^= ;dup|df lgjfx{ dVL s[lif k]zfnfO{ Aoj;flos पेशामा परिमार्जन गर्नका लागि

a]df};dL t/sf/L v]tLug{k'j{Wofglbg'kg]{ मुख्य कुराहरू ।

!= xfjfkfgLsf] cj:yf tyf cfkm'n] v]tL ug{ rfx]sf] ठाउ तथा बालीकोसम्बन्ध
@= ahf/sf] pknAwtf tyf cfkmgf] pTkfbg ahf/df cfpg] ;dodf To:t}vfnsf t/sf/Lx?sf] ahf/df आपुर्ति हुने अवस्था
#= l;+rf0{sf] pknAwtf tyf cfkmhfO{ rflxg] cGo pTkfbg ;fdful| सर्वाङ्गिण पक्ष
$= af6f] e08f/0f, tyf cGo pTkfbgsf सामाग्रीहरुको ब्यवस्था
%= sfdbf/, k|ljlws tyf cGo klfx?

s;/L ul/G5 t a]df}dL v]tL <

a]df}dL t/sf/L v]tL x/]s df}ddf ug{ ;lsG5 t/ aiff{ lxpF tyf a;Gt] l;hgdf ubf{ k|jlwx?sf] संयोजन भिन्न प्रकारले गर्नु पर्दछ । जस्तो बर्षामा गरिने t/sf/L v]tLnfO{ jiff{sf] kfgL tyf a9L tfkqmdaf6 arfpg' kb{5 eg] 708L df}ddf ul/g] a]df}dL t/sf/L v]tLnfO{ jlgf{ tyf lj?jfsf] jlgf{ cj:yfdf lr;f]af6 hf]ufpg' kb{5 ;fy}a;Gt] df}dsf] t/sf/L खेतीलाई कडा गर्मीबाट जोगाउनु पर्दछ । त्यसैले बमौसमी t/sf/L] v]tL ubf{ tklzn adf]hdsf k|jlwx?sf] संयोजन गरेर उत्पादन गर्न सकिन्छ ।

!= 708L df}ddf a]df}dL v]tL M

of] df}ddf clt g}lr;f]sf] sf/0f jLp gpd|g], la?jf j[4 gxg], j[4 e}xfn] klg Joj;foLs cfsf/ प्राप्त गर्न नसक्ने हुन्छ । त्यसैले उच्च पहाड बाहेकका :yfgdf cfwlgs k|jlw ckgfP/ a]df}dL t/sf/L खेती गर्न सकिन्छ । तराई, भित्रीमधेश तथा पहाडका a]+Lx?df nx/] t/sf/Lsf] jLp -x6 a]8_ tftf] g;{L, vf8n leq tof/ kfl/g] g;{L(Sunken Bed), uLdf]hleq g;{L, cflb tof/ u/]/ aLpnfO{ s[qd tl/sfn] तापक्रम दिई उमारिन्छ । त्यसपछि उमारेको बेर्नालाई Knfli6s uDff]h tyf Knfli6s 3/df cfjZos kg{ tfkqmdsf] Aoj:yf ldnfP/ s}L lbg jf xKtf;Dd /fvL lj?jfsf] cj:yf / aflx/L tfkqmdsf] cj:yf हेरी खुला ठाँउमा सार्नु पर्दछ । यसरी तयार परिएका lj?jfsf] pTkfbg ;fwf/0f lsl;dn] v]tL u/]sf lj?jfeGbf एक डेढ महिना अघि लिन सकिन्छ । जसले गर्दा t/sf/Ln] a]df}dL dNo kfpg ;Sb5 / /fd|f] dbgfkmf पाउन सक्दछ ।

@= udL{df}ddf a]df}dL t/sf/L v]tL M

o; df}ddf t/sf/Lsf] ;fgf slnnf a]gf{x?n] प्रचण्ड गर्मी सहन नसक्ने हुन्छन् । यस्तो अवस्थामा g;{Lsf lj?jfnfO{ k/fn] 5fgf]dlg x'sf{P/ kl5 a]gf{ 7hf] ePkl5 aflx/ dNo v]tdf ;f/]/ t/sf/LnfO{ बेमौसममा उत्पादन गर्न सकिन्छ । साथै गर्मी मौसममा l;+rfO{ ubf{ hlxn] klg ;f]Fkvdfq ug{kb{5, l:k|n l;+rfO{ 5 eg] o:tf] l;+rfO{n] lj?jfnfO{ udL{sf] असरबाट बचाउन सकिन्छ ।

#=aiff{ofddf a]df}dL t/sf/L v]tL M

o; ofddf aiff{sf] kfgL cTolws xg] xgfn] kfgL ghDg] 6f8L v]t t/f0{sf] nflu / kxf8df klg kfgL नजम्ने जग्गाको छनौट गर्नु पर्दछ । साधारणतया नर्सरी Aof8 agfpbf !% ;]dL= cUnf] ! ld6/ rf8f / nDaf0{sf] xsdf cfkmgf] v]t tyf af/L Pj+cfjZostfnfO{ मध्यनजर गरेर छनौट गर्नु पर्दछ । छनौट गरिएको 7fpdf k/fn] 5fkf] jf Knfli6ssf] 3/leq a]gf{ tof/ u/L lj?jf s}L 7hf] ePkl5 aflx/ dNo v]tLug{ जग्गामा सार्न सकिन्छ । यसरी सार्दा बर्षा याममा ड्याङ वा उठाएको क्यारीमा विरुवा सार्नु पर्दछ । जसले गर्दा kfgLsf] lgsf; ;lhn} xg] tyf aLrdf ul/g] s[if कर्म गर्न पनि सजिलो हुन्छ । वर्षा याममा छापो प्रयोग ubf{ df6f]sf] lfo xgaf6 arfpb{5 ;fy}5fkf] xfn]sf] 7fpdf emf/kft sd pd|g] ePsf] xF o;sf] Joj:yfkg पनि गर्न सजिलै सकिन्छ ।

$= aiff{udL{tyf 708L ;xg ;Sg]hftx?sf] kb{f}u u/] M

a}Lflgsx?n] cg';Gwfgaf6 ljleGg afnLx?sf hftx? tof/ u/]sf 5gl h;n] ;fdfGoeGbf km/s df}ddf पनि राम्रो उत्पादन दिन सक्दछन् । त्यसैले बेमौसमी t/sf/L pTkfbgdf tklzn cg';f/sf afnLsf hftx?n] विशेष योगदान गरिरहेका छन् .

s[lif t/sf/L afnLx?sf] nufpg] tflnsf

l;=g+	afnLsf] gfd	hft	aLp /f]Kg] ;do	aLn/f]Kg] ;do	pTkfbg lng] ;do	lsl;d
!	aGbf	kf0f{ckm 0f{08of,	dl+;/ – klf	klf e/	kmfu'g–r}q	t/f0f{ dWo kxf8
		s]s] qm;,	afx} dlxgf			t/f0f{ dWo kxf8
		uEf	cflZjg–kf}if	sflt{s – df3	klf –r}q	t/f0f{ dWo kxf8
		sf]kgx]ug dfs{6,	,,	,,	,,	t/f0f{ dWo kxf8
		?lj jNj	Affx} dlxgf			t/f0f{ dWo kxf8
@	sfpnL	lbkfnL	c;f/– >fj0f	>fj0f	cflZjg sflt{s	t/f0f{
		:gf]n !^	efb– cflZjg	cflZjg	dl+;/ df3	t/f0f{ dWo kxf8
		:gf]dli6s	sflt{s– dl+;/	dl+;/	kmfu'g r}q	t/f0f{ dWo kxf8
		sf7df08f} :yflgo	cflZjg– sflt{s	sflt{s	df3 kmfNu'g	t/f0f{ dWo kxf8
		6fsL $% lbg	c;f/	;fpg	cflZjg	t/f0f{ dWo kxf8
#	dhf	$) lbg]	c;f/		;fpg, efb|	dWo kxf8
		Ko7fg]	efb|		cflZjg– df3	dWokxf8
		ldgf] cln{	cflZjgsflt{s		sflt{s –df3	t/f0f{ dWo kxf8
		6f}sLgf;L	klf –df3		kmfu'g– r}q	t/f0f{ dWo kxf8
$	l;dL	Rff}df;]	afx}–dlxgf		afx} dlxgf	t/f0f{ dWo kxf8
		e§] l;dL	df3 –kmfu'g		a}zfv	dWo kxf8
%	sf]kmf]	eQmk'/]	df3– kmfu'g	kmfu'g – r}q	kmfu'g –r}q	t/f0f{ dWo kxf8
		sZn]	r}q– a}zfv	l;w} ljp v]tdf /f]Kg]	h]7 –c;f9	t/f0f{ dWo kxf8
		dflngL	df3– kmfu'g	kmfu'g – r}q	r}q –a}zfv	t/f0f{ dWo kxf8

		dlxsf]	df3– kmfug	,,	,,	t/f0{ dWo kxf8
^	nf}sf	;d/ k|]nlkmsnª	df3– r}q	kmfug – r}q	r}q –h]7	t/f0{ dWo kxf8
		a}zfvL	,,	,,	,,	t/f0{ dWo kxf8
&	uf]e]8f	l;=Pn=!!#!	c;f/ ;fpg	;fpg ebf}	efb| r}q	dWo kxf8
		gljg	;fpg	ebf}	cflZjg r}q	dWo kxf8
		dlgiff	;fpg	ebf}	sflt{s r}q	dWo kxf8
		klff ?jL	cflZjg sflt{s	sflt{s dl+;/	dl+;/ kmfNug	t/f0{ dWo kxf8
*	e06f	gls{	sflt{s / df3 a}zfv	dl+;/ / klf, h]7	klf r}q r}q efb|	t/f0{ dWo kxf8
		tf0jfg g+!	df3 r}q	kmfug a}sfv	r}q h]7	,,
		klff kk{n nª / /fp08	sflt{s / df3 a}zfv	DH/ / kmfug, h]7	klf r}q r}q efb|	,,

o;/L afnLnf0{ rflxg] tfkqmd, kfgL, cfb|tf, k|sfz tyf nufpg] ;dodf kl/jt{g u/]/ t/sf/L v]tL ug{] xf] eg] :j:Yo t/sf/L pTkfbg ul/ /fd|] मुनाफा दिगोरुपमा आर्जन गर्न सकिन्छ ।

*n]vs, s[lif tyf kz' lj1fg cWoog ;+:yfg रामपुरमा एम.एस्सी.एजी. अध्ययनरत हुनुहुन्छ ।

◆◆◆

afv|x?df 9';Lsf] ;+qmd0fn]km}nPsf]9s]/L af¥u]/f]u

✍8f= s]bf/ sfsL{

k[7eld

dWo klZrdsf] afS] lhNnfdf ljut @ bzs b]lv b]vb} cfPsf] sdl -afv|df xg] sl6 kIf3ft_ यस पटक भाद्रको अन्तिम साता देखि फेरी देखापर्‍यो। s[fs, :yfgLo uf= k= :jf= sfo{stf{ :yfgLo kz' ;]jf s]Gb| ty pks]Gb|sf kz' :jf:Yo k|ljlws, :yfgLo kz' lrlsT;fsdL{?n] klxn] h:t} Jofgf] ;f08 rSsL kb|f]u u/L pkrf/ ug{ kb|f; gu/]sf] xf] t/ o; k6s lj/fdL lgsf] xb|sf] ;f6f] aNenLg kUbf To; lf]|sf s[fsn]ls t bz}+ltxf/ ltly eGbf cufj} v;L af]sfsf] jnL r9fP of t g]kfn vfB ;+yfgn] a8f bz}+ @)^& sf] nflu sf7df08f}df cfklt{ ug{ afS]sf] sf]xnk'/, 9s]/Ldf :yfkgf u/]sf] v/Lb s]Gb|df बिक्रि गरी सन्तोषको सास फेरे।खसी af]sf t lalqm eP t/ afSL /x]sf afv| ;fgf kf7f kf7L lj/fdL eO{ /xF kl|rlnt cf}ifw lgikl|fjL eO{ s[fs t lrlGtt clg lj1x? klg crDdLt o;} dl;f]df 5fkf Pj+ljBlto ;+f/ dfWoddf afv|df मृत्युदर बढेकोमा यसको अन्वेषण गरीएको छ।

s]xf]t 9s]L afu] ;DaGwL <

o; /f]usf] cGj]jf0f qmddf afS]sf] 9s]/L ufpFf afv| lj/fdL kbf{ af+f] kl/, sk[] kl/ lx8|g] ubf{ s[fsn] nf} afv| t af+] eof] egL eGg] u/]sf]n] o; /f]unfO{ :yfgLo :t/df 9s]/L af+] सिन्ड्रोम भनिएको छ।

cGj]jf0f s]Gdf b]vPsf] /f]usf nIf0f

- sl6 kIf3ft eO{ k5fl8sf v§f b'j}lt/ km/flsnf] kf/L पिठ्युँको भरमा बस्ने।
- rf/}v§f kIf3ft eO{ nDk;f/ k/L a];'W भई बस्ने।
- होस हराएको जस्तो गरी बेसुध भई हिंडी राख्ने।
- बेसुध भई खानेकुरा खाएको जस्तो गर्ने।
- पेट ढाडिएको जस्तो देखिने, कहिले काँही छेर्ने।
- माथिका सबै लक्षण एक्कासी देखा परे मृत्यु पनि हुने

o; jif{ To; lf]|df o:t}nIf0f b]vPsf afv| ljut महिनामा करिव ३०० जती मरेको कृषकको भनाई छ।

sf/0f

cGoqsf] clen]vdf afv|nfO{ v'jfpg] 3fF; डालेघाँसमा ढुसीको संक्रमण तर्फ इंगित गरीएको छ। हाम्रो आफ्नो अनुभव पनि फरक छैन। त्यतातिरका r/gsf 3fF; 8fn]3fFdf k|ofu;lnod kh|fltsf] 9';L पाईएको छ।

Type of Samples: Fodder; Forage; Feed

Test Requested: Fungal culture and identification

Laboratory findings

S.N/lab. no	Address	Type of sample	Laboratory findings	Remark
1:728	UDDAIN	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
2:729	OVARI	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
3:730	BALAPUR	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
4:731	RAJHAINA	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
5:732	DHAKERI	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
6:733	SANJHA	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
7:734	BAKAINO	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
8:735	PASTURE FODDER	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
9:736	BADAHAR	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	
10:737	BROILER FEED	FEED	Penicillium spp	
11:738	RICE STRAW	FODDER/FORAGE	Penicillium spp	

cGoqsf]:ylt s]5 ?

clk|sf, ci6|]lnof, cd]l/sL dxfb]zsf xfdf| h:t} t/f0{sf] xfjfkfgL ePsf] lf[gsf] afv|fdf of] ;d:of रहेको अभिलेख छ। युरोप र एशियाका मुलुकमा xfn;Dd t clen]vdf 5}g cj g]kfnsf] af]s] lhNnf ढकेरी गाँउमा देखियो भन्नु पर्ला।

/f]syfd pkrf/

cGoq olx ug{ eGg] tYo kf0Pg v;L afvf, वध गरेर मासु पो खान्छन् कि। नेपालमा भने यस :tDesf/n] P06L8]ugfnf lns/ -P;= cf/_ @ Pd= Pn 5fnfdf, To; kl5 ! Pd= Pn k|t lbg kfF lbg vfg lbPf, lj/fdL lgsf] ePsf / nIf0f gb]vPsf] ;s]sf ayfgsf cGo afv|nf0{lbPf /f]usf लक्षण नदेखिएको स्थिति छ। थप अनुगमन आवश्यक छ। यस बर्ष पनि लामो खडेरि पछिको ड्बानमा तराइमा यसको सम्भाबना बढि देखिन्छ।

References:

1: Polyneuropathy associated with forage sources in Norwegian horses. Hanche-Olsen S, Teige J, Skaar I, Ihler CF. Department of Companion Animal Clinical Sciences, Equine Section, Norwegian School of Veterinary Science, Oslo, Norway. siv.h.olsen@veths.no. 1: J Vet Intern Med. 2008 Jan-Feb;22(1):178-84.

2: Polyneuropathy of Finnish horses characterised by inflammatory demyelination and intracisternal Schwann cell inclusions. Hahn CN, Matiasek K, Syrja P, Jokinen TS, Macintyre N, Tulamo RM.

Division of Veterinary Clinical Science, Royal (Dick) School of Veterinary Studies, University of Edinburgh, Easter Bush Veterinary Centre, Roslin, Midlothian EH25 9RG, UK. 1: Equine Vet J. 2008 May;40(3):231-6.

3: Schneider DJ, Marasas WF, Collett MG, van der Westhuizen GC. An experimental mycotoxicosis in sheep and goats caused by Drechslera campanulata, a fungal pathogen of green oats. Onderstepoort J Vet Res. 1985 Jun;52(2):93-100. www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/4047622 -:- Retrived on 13 october 2008

*n]vs, -jl/i7 kz' lrlsT;s_ s]Gb|Lo kz' /f]u cgj]if0f kf|o]ufzfnf, lqk'/]Zj/df sfo{/t xg'x'G5 .

◆◆◆

g]kfndf a9\bf] vfB ;d:of / ;dfwfg

✍ /fh]Zdfg s];L=*

vfB clwsf/ eGgfn] dfgjLo cfjZostf cg';f/ kfpgkg]{ plrt kl/df0fdf :jR5 vfgfsf] clwsf/ भन्ने बुझिन्छ । खाद्यान्नको अधिकार व्यक्तिको जीवनसँग प्रत्यक्ष सम्बन्धित रहेको हुन्छ । त्यसैले खाद्य सम्प्रभुता मानिसको जन्मसिद्ध अधिकार हो । स्मरण रहोस् खाद्य ;DalGwt cGt/fli6«o dfgj clwsf/ ;DalGwL 3f]if0ff kq;sf] bkmf @% Pj+ cGt/f{li6«o cfly{s, ;fdflhs tyf ;f+:s[lts clwsf/ ;DalGw 3f]if0ffkqsf] bkmf !! n] ;g\ !(^^ d} dfgj clwsf/sf] ?kdf स्थापित गरिसकेको छ । नेपालले यो सन्धीलाई सन् १९९१ मा अनुमोदन गरेको हो । त्यसो त नेपालको cGtl/d ;+ljwfg, @)^# n] klg g]kfnL gful/ssf] vfB ;DalGwL dfgj clwsf/s} ?kdf cª\ufsf/ गरेको पाइन्छ । जस्तो कि संविधानको धारा १८ उपधारा # df k|To]s g]kfnL gful/snfO{ ;+ljwfgn] tf]s] adf]lhd vfB ;DalGwtsf] clwsf/ /xg] 5 egL :ki6 रुपमा उल्लेख गरिएको पाइन्छ ।

tyflk vfB ;DalGwtfnfO{ dflg;sf] hGdl;4 clwsf/sf] ?kdf cª\ufsf/ ul/Psf]eP tfklg ljZjdf xfn b]lvf kl//x]sf] a9\bf] vfB ;ª\s6sf sf/0f ax';+Vos dflg;x? cfwf/e't vfB kl/kl't{af6 al~rt /xg' परिरहेको अवस्था छ । राष्ट्रसंघीय विश्व खाद्य कार्यक्रमले xfn;fn} k|sflzt Ps cWoog k|ltj]bg cg';f/ ljZjdf clxn]Ps ca{eGbf a9L dflg;x? vfBfGg / ef]sd/Lsf] समस्याबाट गुज्रनु परिरहेको छ । विश्वमा प्रत्येक दिन sl/j !^ xhf/ afnaflnsfx? ef]s / skf]if0faf6 dg]{u/]sf 5g eg]ljsf;f]{dv dh'sdf k|To]s % df Pshgf JolQm kf]if0f{?kdf skf]if0f ;DaGwL ;d:ofaf6 ग्रसित रहेको छ । प्रतिवेदनमा चरम खाद्यान्न अभावग्रस्त If]q (Hunger Hot Spot) ePsf egL ljZjsf !$ j6f dh'sx?sf] gfd ;'lrs[t ul/Psf] 5 h;df ljleGg clk|sL dh's nufot g]kfnsf] gfd klg

g]kfndf vfB ;ª\s6 pTkGg xg'sf]csf]{ kd'v / hNbf]aNbf]sf/0f xf]ela'dsf] **असमान वितरण । प्राप्त जानकारी अनुसार** sl/j $& k|ltzt s[fs kl/jf/;Fu hDdf % k|ltzt dfq hldg 5 eg]wgL ls;fgx?n]#& k|ltzt hdLg cf]u6]/ **बसेका छन् ।**

समाविष्ट छ । सोही प्रतिवेदन अनुसार नेपालमा झण्डै #^ nfv dflg;x? vfBfGg cefjsf] ;d:ofaf6 ulul/x]sf छन् । विशेषगरी मध्यपश्चिमान्चल र सुदूर पश्चिमाञ्चलका lxdfnL / kxf8L lhNnfx? vfB c;'/Iffaf6 ;a}eGbf बढी प्रभावित हुन पुगेका छन् । मध्यपश्चिमान्चलमा 8f]Nkf, d'u', xDnf, sfnLsf]6, /f]Nkf, Ko7fg, b}n]v, hfh/sf]6, ?s'd, ;Nofg / hDnf u/L !! j6f lhNnfx?df vfBfGg cefj 5 eg] ;b'/klZrddf c5fd, j}t8L, ae'mfª, bfr'{nf, afh'/f, 8f]6L / 88]nw'/f u/L ;ft j6} kxf8L lhNnfsf afl;Gbfx? खाद्य संकटको चपेटामा परेका छन् । यसरी नेपालमा ljut sx]L jif{otf cfP/ vfB ;ª\s6sf] rg'f}tLk"0f{ स्थिति देखा परिरहेको छ ।

;ª\s6sf]sf/0f s]xf]t<

ljZjJofkL vfB pTkfbgdf k|ltsn c;/ kfg]{ ;a}eGbf kd'v sf/s tTjsf] ?kdf clxn] hnjfo' परिवर्तनलाई मानिएको छ । एसियाली विकास बैंक -P8LjL_ n] xfn} u/]sf] Ps cWoog cg';f/ hnjfo' kl/jt{gsf sf/0f blIf0f Pl;ofsf clwsf+z dh'sx?n] vfBfGg / Ikpg] kfgLsf] cefj em]Ng' kl//x]sf] 5 eg] hnjfo' kl/jt{gs} sf/0f ljZj tfkqmddf ePsf]

a[4n] g]kfn, ef/t, ckmuflg:tfg / au+nfb]z h:tf blIf0f Pl;ofnL dh'sx?df lxdtfn kUng] af9L–klx/f] v8]/L / a}df};dL tyf c;Gtlnt jiff{ cflb h:tf kfs[lts k|sf]ksf sf/0f vfBfGg pTkfbgdf कमी आइरहेको छ। नेपालमा विश्वव्यापी जलवायु kl/jt{gs} c;/af6 pTkGg af9L–klx/f] v8]/L / a}df};dL jiff{sf sf/0f vfBfGg pTkfbgdf sdL cf0/x]sf] विभिन्न अध्ययनहरुले देखाएको छ।

g]kfndf vfB ;+s6 pTkGg xg'sf] csf{ kIf'v / जल्दोबल्दो कारण हो भूमिको असमान वितरण। प्राप्त hfgsf/L cg';f/ sl/j $& k|ltzt s[fs kl/jf/;F hDdf % k|ltzt dfq hldg 5 eg] wgL ls;fgx?n] #& k|ltzt hdLg ओगटेर बसेका छन्। ७० प्रतिशत eGbf a9L u/Lj ls;fg;F Ps x]$6/eGbf sd eld 5 h;af6 xg] pTkfbgn] jiff{/Lsf] vfB cfjZostf परिपूर्ति गर्न सक्तैन। त्यसमा पनि नाम मात्रको जग्गा xg] / xF} gxg]sf संख्या त अझ उदेकलाग्दो छ। To;dfly a9bf] cJojl:yt zx/Ls/0f;F} hUufsf] v08Ls/0f a9g] qmdn] ubf{ lbg bUgf /ft rf}ugfsf] b/n] v]tLof]Uo hldgdf ef}lts ;+/rgfx? lgdf{0f भइरहेका छन्। केही वर्ष यता आएर बचेखुचेको त्यही v]tLof]Uo hldgsf] df6f]df klg cDnLokg a9L/x]sf] वैज्ञानिक अध्ययनले देखाएको छ। नेपाल कृषि अनुसन्धान kl/ifb -gfs{ n] u/]sf] kl5Nnf] Ps cWoog cg';f/ &) k|ltzt df6f]df o; ls;dsf] cDnLokgsf] ;d:of देखा परेको छ। उपयुक्त प्राविधिक ज्ञान र दक्षताको cefjdf ls;fgx?n] cGwfwGw /f;folgs dn 5s{g] kj[Qn] ubf{ o;/L df6f]df cDnLokgsf] ;d:of a9b} गएको विज्ञहरुको ठहर छ। त्यस्तै सहरमुखी प्रवृत्ति, s[fsx? Hff] s[if k]zfdf g}kO{ ?kdf cfl>t 5g\ pgLx?n] ;dodf ;he dn, jLpjLhg gkfpg', s[ifdf cfwlgsLs/0f xg g;Sg', cflb vfB ;+s6 lgDtfpg'sf प्रमुख कारण मानिएका छन्। त्यस्तै युवा जनशक्तिको a9bf] ljb]z knfogsf sf/0f s[if lf]qdf cfjZos hgzlQmsf] cefj xg uO{ s[if pTkfbgdf x|f; आइरहेको यथार्थतालाई पनि नकार्न सकिन्न।

log} ljleGg sf/0fx?n] ubf{ g]kfndf ljz]ifu/L ljs6 / kxf8L lhNnfx?df clxn] vfB ;+s6 rsf] ?kdf b]vf kl//x]sf] 5 eg] oftfoft / 9'jfgLsf] समस्या यी जिल्लाहरुमा थप चुनौतीको रुपमा रहेको छ।

ld;fj6 / dNo a[4

To:t} b]lgs pkef]Uo a:tx?sf] rsf] dNo a[4 a9bf] vfB ;+s6sf] csf{ kIf'v sf/0f aGg kU]sf] छ। व्यापारीहरुले यो वा त्यो बहानामा आफूखुशी मूल्य a9fpg] / j:tsf] dNo lgwf{/0f ug{ kfa[Qn] ubf{ dNo a[4 s[qd ?kdf cfsflzg kU]sf] 5 eg] आपूर्ति व्यवस्था पनि त्यति सहज हुन सकिरहेको देखिँदैन। ljut @ jif{otf vfB a:tx?df em08};t k|ltztsf] दरले मूल्य बृद्धि भइसकेको अध्ययनले देखाएको छ। vf;u/L cjflG5t gfdfvf/Lsf nflu sfnf ahfl/ofx?n] ahf/df s[qd cefj l;h{gf ug{ cfkm\'v'zL dNo lgwf{/0f ug{ / ;+ostf{n] klg cfjZos eGbf a9L ;+o ug{n:tf sf/0fn] ubf{ vfB a:tsf] efp crfgsn\L ?kdf cfsflzg kU]sf] cfd pkef]Qmfx?sf] ug{;f] रहेको छ। त्यसमाथि सरकारको कमजोर वितरण प्रणालीले ;dodf vfBfGg kUg g;sL cefj a9g uPsf] dfq छैन उच्च मूल्य बृद्धि पनि भएको छ। बजार अनुगमन kef{jsf/L xg g;Sbf / ;/sf/n] o; ;DaGwL cfjZos ;o6qsf] ljsf; ug{g;Sbf dg'fkmfvf/Lx?n] cjflG5t ?kdf k|>o kf0{ljleGg vfB tyf pkef]Uo a:t' uf0f:t/lxg xg'fsf] ;fy} cTolws dfqfdf dNoa[4 भइरहेको देखिन्छ।

vfB ;+s6 / ;dwfg

b]zsf] cy{Gq dh'tM s[ifdf cfwfl/t ePsf] xF ;/sf/n] ljBdfg vfBfGg cefjsf] :yfoL ;dwfgsf nflu ;du| s[if lf]q ljsf;sf] nflu bLuf] / kef{jsf/L कार्यक्रम ल्याउनु आवश्यक छ। सबैभन्दा पहिलो कुरा t xfdf] k/Dk/fut 9fFrfsf] s[if kl0ffnLdf ;dh परिवर्तन ल्याई कृषिमा आधुनिकीकरण गरिनुपर्दछ। यसको nflu s[ifdf nufgL clea[4, eld df u/Lj ls;fg /

dlxnfx?sf] kxF Pj+clwsf/sf] ;lglZrttf, v]tLkftLdf ;+nUg dlxnf–k?if bj}nfO{ ;dfg Hofnf b/ lgwf{0f

जस्ता कार्यहरु राज्यले तत्काल लागू गर्नुपर्दछ । विशेषज्ञहरुको

egf0{ cg';f/ cuf{gs v]tLdf ljz]if hf]8 lbO{ s[lif cg';Gwfgnf0{ hnjfo' kl/jtg cg's'n u/L n}hfg ;lsPsf] v08df df6f]sf] pj{zLntfdf ;'wf/ xg' u0{ ljBdfg vfB cefjsf] ;d:of w]/} xb;Dd lgjf/0f ug{ ;lsg] ePsf] xF o; tk{m{ klg ;/sf/n] ;Da4 ljz]if1x?;F k/fdz{u/L tTsfn kxn ug{cfjZos

देखिन्छ । त्यस्तै सरकारले बजार अनुगमन प्रभावकारी

?kdf cl3 a9fpg' kb{5 eg] vfB u0f:t/ hfF tyf cgUdg ug{lgsfonfO{ cfjZos ah]6 / hgzlQm pknJw u/fO{ yk ;fwg ;[t ;DkGg tNofpg'

आवश्यक छ ।

;duldf eGgkbf{ /fHon] cfkm\gf gful/sx?nfO{ :jR5 vfBfGg kofk{t dfqfdf pknJw u/fpg / vfB ;Dkb'tf sfod ug{ Pp6f pkoQm sfg'gsf] th{df u/L To;sf] kef]jsf/L sfof{jog / cgUdg ug{kg]{

खाँचो भइसकेको छ । यसको लागि विद्यमान खाद्य ऐन,

@)@# n] abln]bf] kl/jz cg';f/ ;f] cfjZostfnfO{ kl/kl't{ ug{ g;Sg] b]vPsf] xF pQm Pg tTsfn vf/h u/L ;dofg's'n vfB ;'/Iff Pj+vfB ;Dkb'tf

कायम गर्न सक्षम ऐन ल्याउनु जरुरी देखिएको छ ।

o;sf ;fy} ca lgdf{0f xg] elgPsf] ;Hj+wfgdf klg vfB clwsf/nfO{ df}lns clwsf/sf] ?kdf :ki6tM

उल्लेख गरिनु आवश्यक छ । सबैभन्दा महत्वपूर्ण कुरा

t pkef]Qmf :jo+klg vfB ;DaGwL cfkm\gf] xs, lxt / ;'/Iffsf nflu a9L ;hu / hfu?s /xgkg]{

खाँचो देखिएको छ ।

*लेखक, नास्टका प्रवर्धन अधिकृत हुनुहुन्छ ।

◆◆◆

slif uLtM

uf}a/dn / ag:ktL aLrsf] cGt/ ;DjGwsf]af/]df .

✍ bUf{k|;fb e§/f0{
rGb|u9L emfkf

ItdL lagf afFg}ufXf]ef] xf}===========
ItdL lagf afFg dnfO{;fx}ufx[]ef]..

gfO{6«ng lbGYof}dnfO{km:kf]/; klg
kf6fl;od klg lbGYof}dVo tTj egL

ItdL lagf afFg}ufXf]ef] xf}===========
ItdL lagf afFg dnfO{;fx}ufx[]ef]..

DofUg]];od lbGYof}dnfO{;Nkm/ tTj klg
SoN;lod klg lbGYof};xfos tTj egL

ItdL lagf afFg}ufXf]ef] xf}===========
ItdL lagf afFg dnfO{;fx}ufx[]ef]..

DofGulgh, kmnfd clg af]/g, h:tf klg
df]nA8]gd, Snf]/Lg, tfjfF;Nd tTj egL

ItdL lagf afFg}ufXf]ef] xf}===========
ItdL lagf afFg dnfO{;fx}ufx[]ef]..

d]6faf]lns /f]ux?

✍k?iff]Qd lai6*

d]6fjf]lns /f]u s]xf] <

kzÚ?df zl// ;+rfngsf] nflu cfjZos ?kdf xg] laleGg lqmofsnfkx? -d]6faf]lnhd_ ca?¢ xF वा गडबढ हुँदा यस्ता बिभिन्न रोगहरु देखिनसक्छन ।

यस्ता समस्या वा रोगलाई मेटावोलिक रोग भनिन्छ । laiff0f' lhjf0f' jf cGo k/lhljhGo sf/0fnn] ubf{ xg]eGbf km/s k|s[Lsf o:tf /f]ux? ;?jft xFg\ t/ pGgt gZnsf b'wfn' kzÚ? AofPsf] ;do jl/kl/ / /fd|f] cfxf/f kf0{ /x]sf kzÚ?df a9L देखिने हुँदा यसको आफ्नै बिशिष्ट महत्व छ ।

s:tf]cj:yfdf b]vG5 <

- uef{:yf ePsf] kz' jf a9L b'w lbg] b'wfn' पशु ब्याएको केही समय भित्र ।
- cf/fd u/L/fv]sf] / u}fu8L tyf sfjf{f08Ì cfxf/f vf0{ /fv]sf] 3f}fx?nf0{ PSsf;L w/}} प्रयोगमा काम गर्न लगाउँदा ।

lsg / s;/L <

- pGgt hftsf -h;L{ xf]n:6g_ AofPsf] cj:yfdf z/L/df /x]sf] kfgL ;f]8od, SofN;Lod, DofUg]l;Lod, Snf]/Lg / kmf]kf/; h:tf tTjx? b'wdf w/}} hfg] ub{5 . o;/L zl//df ePsf] cs:dft sdLnf0{ vfP/ krfPsf] vfg]s'/fn] शारीरीक सन्तुलनले थाम्न सक्दैन र रोग लाग्छ ।
- yf/f] ePsf] cj:yfdf ls;fg¢f/f sdvfg]s'/f lbg] xF zl//df cfjZos kf}f0f tTj cem} घट्ने र रोगका लक्षण देखिने गर्दछ ।

d]6fjf]lns /f]usf s]xL pbfx/0fx? M

!= b'w] Hj/f]-l;tfªu-Milk Fever/Hypoclacaemia)

@= ls6f]l;; -Ketosis; Acetonemia;Hypoglycaemia)

#= uf{; l66fgL -Hypomagnesemic Tetany_

$= PhL6ol'/of -Azoturia÷Paralytic Myoglobinuria_

%= xf]df]Unf]agl/of -Postparturient Haemoglobinurea÷Hypophosphotaemia_

^= 8fpg/;{sfp l;G8f]d -Downer's Cow Syndrome_

!=l;tfªu]-b'w]Hj/f] (Milk Fever)

kl/ro M

a9L b'wfn' uf0{e}}Ldf nfUg] ltlf0f k|sf/sf] /f]u kz' Aofpg] lalQs} b]vL ;fwf/0ftof AofPsf] &@ घण्टा भित्र देखा पर्दछ । तर कहिलेकंही ब्याउनुभन्दा s]xlbg cuf8L tyf AofPsf] @,# xKtf kl5 klg of] रोग देखा पर्न सक्छ । यो अवस्था कहिलेकंही भेडा, वाख्रा बंगुर, कुकुर, तथा घोडाहरुमा समेत देखिन्छ । यो तेश्रो देखी पाँचौ बेतको पशुमा बढी देखिन्छ ।

sf/0f M

- ☞ SofN;od cToflws dfqfdf b'wdf ldl;P/ lgZsf;g हुन्छ । तर शरिरको हड्ड्8x?df SofN;odsf] sdL हुनु । पशु ब्याएर दुध उत्पादन हुन शुरु भएपछि /utsf]d l5§}/utdf k'tL{xg ;Sb]g / kmn:j?k /utdf SofN;odsf] ;Gt'ng ljug] uO{ /f]u लाग्न सक्छ .
- ☞ kf/fyf0/f]08 xdf]gsf] c;Gt'ng ePdf SofN;odsf] सन्तुलन विग्रन गई रोग लाग्न सक्छ ।
- ☞ le6fldg D3 sf] sdLn] cfxf/sf] SofN;od राम्ररी शोषण नभएमा यो रोग लाग्न सक्छ ।
- ☞ slxn]sxL+kmf];kf/; jf DofUg]l;odsf] sdLsf] कारण समेतले यो समस्या देखिन्छ ।

nIf0f M तीन अवस्थामा देखिन्छ ।

klxnf] cj:yf M

z?df tfkqmd ;fdfGo xG5 ;:t eO{3fF k/fn gvfg] k5fl8sf v§f / lkmnf sfFKg] jl/kl/ 3Dg] 6fpsf] xNnfpg] bfF lsGg] j:t cK7of/f] dfGg] थरथर काप्ने हुन्छ ।

bf];|f] cj:yf M

Xofshfsf] e/df 6]s] j:g] 6fpsf] b]] jf bflxg] kl§ kmsf{/ -s cfsf/_ j:g] y'tgf] ;'Vvf xG5 ;:t xG5 tfkqmd ;fdfGo eGbf sd -(& b]lv (* l8=km=_xG5 cfVF cfwf jGb xG5 cfVFsf] gfgL km}nPsf] xG5 dn¢f/ vshf] xG5 lk;fj jGb xG5 e8L 9fl8g] ?dgsf] ult 36G5 tyf d6'sf] ult j9g] hUh/ :kl6 gb]vg] ulx/f] / nfdf] :jf; km'g] v§f tyf मांसपेशी शिथिल र चिसो हुने हुन्छ ।

t];|f] cj:yf M

kz' b]] jf bflxg] lt/ sf]N6] k/L ;'tg] eB]L 9fl8g] :jfF nfdf] / ulx/f]lng] tfkqmd (^ l8=km= eGbf sd xG5 gf8Lsf] ultdf sd xG5 -Shock_ xG5 स्वांस र मुटुको गति वन्द भई मर्ने हुन्छ ।

/f]u lgbfg M

- /f]usf] 0ltxf; ev{ JofPsf]

nIf0f M

- पशु कमजोर भई थला पर्ने ।
- kzfu zfnfdf /utsf] kl/If0f
- SofN;od pkrf/df l56f] ;sf/fTds c;/ b]Vfpg] -lgsf] xG5

pkrf/ M

- klxnf] cj:yf b]lvgf ;fy cyjf vj/ kfPsf] छिटो भन्दा छिटो उपचार शुरु गर्ने ।
- SofN;od jf/f]lnsf]g6 h:tf cf}iflwx? dgtftf] kf/L cfwf gzf -I/V_ / cfwf 5fnfdlg दिने । यस उपचारवाट पशुमा नाटकीय रुपमा सुधार हुन्छ ।
- 7'nf] uf0{ e}+;Lnf0{ %)) b]lv !))) Pd=Pn=
- ;fgf] uf0{ e}+;Lnf0 $)) b]lv %)) Pd=Pn=
- ju{/, e]8f,jfv|f !)) b]vL !%) Pd=Pn=
- s's'/nf0{ !% b]vL #) Pd=Pn=
- PlG6lx:6fldlgs ;dx'sf] cf}iflw h:t}lh6, Plen, हिस्टल, दिने ।
- 7'nf] kzhf0{ !) Pd=Pn=/ ;fgf] kzhf0{ @ देखि ५ एम.एल. मासुमा दिने ।
- sl6{sf]6/f]08 h:t}e]Ss6{ e]6fnu, k]8gL;f]nf]g, df;'df -I/M_ jf lz/fdf -I/V) दिने ।
- 7'nf] kz' nf0{% Pd=Pn= / ;fgf] kzhf0{ ! b]lv # Pd=Pn=
- dVjf6 v'jfpg] SofN;od lbg] cyjf df;'df लगाउने ।

lgoGq0f ÷/f]sy fd M

- गर्भिणी पशुको आहारमा ध्यान पुऱ्याउने ।
- b'wfn' kzhf0{ kf}li6s bfgf tyf le6fldg ;fy} घाँसपात र दानापानीमा विशेष ध्यान दिने ।
- cfof]gs Sofnl;od ePsf] cf}iflwL / Sofnl;od oSt vfgf]s'/f Jofpg' eGbf !@ 306f cl3 / व्याए पछि खान दिने ।
- w]/} b'w lbg] kz'sf] cfxf/f Aoa:yfkg ubf{ प्रविधिक संग सल्लाह गर्ने ।

@ ls6f]; ; -Ketosis_ M

of] uf0{ e}+;Ldf sfjf{xf08]6sf] sdL tyf kmof6 d]6fjf]lnHdsf] u8a8Laf6 /utdf ls6f]g gfds tTj जम्मा भई हुने रोग हो । यो रोग प्राय: दुधुना पशुहरुमा b]vg] ub{5 / ;fdfGotof JofPsf] s]x lbg b]lv cf7 हप्ता सम्म वढि देखिने गरेको पाईन्छ ।

sf/0fM

yg}nf] df};dL6;, ;fn c8\sg] cfl b sf/0fn] kzh] vfgf 5f8\bf jf sd vfPdf, /utdf Unsf]hsf] dfqf 36\g hfG5 / pSt phf{kl't{ug{sf] nfuL jf];f] टुक्रन थाल्छ ।

snhf]h] jf];f]jf6 ls6f]g kbfy{ jgfp5 / /utdf किटोनको मात्रा वढछ ।

nIf0fM

- c?lr xg]
- कव्जियत भई आउँ मिसिएको दिशा गर्ने ।
- kz'sf] Zjf;, b'w / lk;fjdf Ps ls l;dsf] गन्ध आउँछ ।
- n8jl8P/ lx8\g] .
- मांसपेशि कम्पन हुने ।
- मुखबाट र्‍याल वगाउने ।
- cfk\gf] lhpnाई वेसरी चाट्ने ।
- अन्धो जस्तो लक्षण देखाउने । आदि ।

/f]u lgbfg M

- nIf0f cfwf/df
- /f]usf] 0ltxf;sf] cfwf/df
- /ut, b'w / lk;fjsf] kl/If0fjf6

pkrf/ M

- $) b]lv %) k|tztsf] 8\$;6\f\h ;n';g, %)) b]lv !))) Pd=Pn= gzf jf6 yf]kf थोपा गरी दिने ।
- UnL;]/g 7'hf] kzhf0{ !)) u|fd / ;fgf]hf0{ %) ग्राम दिनको २ पटक ३ दिन सम्म खान दिने ।
- sl6{sf]6]/f0\8 h:t} 6\0Pd;Lgf]hg -e\6fnu_ 7'hf] kzhf0{ % Pd=Pn= / ;fgf] kzhf0{ ! देखि २ एम.एल. मासुमा सुई दिने ।
- Snf]/n xf08]6 !% b]lv @) u|fd b]gs e]nL वा खुदोमा मिसाएर ३ दिनसम्म खान दिने ।
- le6fldg jL sDKn]$;sf] ;0{ # j6f lbg विराएर लगाउने ।
- सोडियम प्रोपायोनेट १२५ देखि २२५ ग्राम खान दिने ।

#= e]8fdf xg]\ k]\ g\] ;L 6lS ;ldof M

of] e]8f jfv|df uef{:yfsf] clGtd xKtflt/ /utdf ग्लुकोजको कमि भई लाग्ने खतरनाक रोग हो । प्राय: व्याउनु भन्दा एक डेढ महिना अघि यो रोग देखिने गर्छ ।

sf/0f M

hltv]/ jRrf k\6df b\tultdf jl9 /x]sf] xG5 / आमाको रगतवाट प्रसस्त ग्लुकोज लिई रहेको हुन्छ । Tolt jhf sg}sf/0fj; bfgfdf cfjZos sfjf{xf08]\8 oSt kf]f0f tTj kfpg ;sg eg] dfpsf] /utdf cToflws ls6f]g kbfy{ hDdf xg hfG5 / of] /f]u लाग्दछ । मोटो भेडीहरुमा यस्तो सम्वाभना ज्यादा हुन्छ ।

nIf0f M

यसको लक्षण पनि किटोसिसको जस्तै हुन्छ ।

/f]u lgbfg M

0ltxf; / nIf0fsf] cfwf/df

pkrf/ M

kz' e\0f{ nl8/x]sf] cj:yfdf 5 eg] ue{sf] jRrf l56f] छिटो निकाल्ने र अन्य उपचार किटोसिसको जस्तै हुन्छ ।

/f]syfd M

थारा पशुहरुलाई धेरै मोटाउन नदिने । व्याउने kzhf0{lgoldt ?kdf s;/t u/fpg] tyf uef{:yfdf कार्वोहाइड्रेट युक्त खानेकुरा खान दिने ।

xdf]nf]jgl/of M

kzX?sf] lk;fjdf xdf]nf]jg eGg] tTj b]vLg] ;d:ofnf0{ xdf]nf]jgl/of elgG5 of] axl'cfolds कारणले गर्दा हुनसक्छ ।

sf/0f M

z/L/df kmf];kmf]/;sf] sld xF /ftf] /Stsf]fsf] aflx/L cfj/0f km6g uO{ lk;fjdf xdf]Unf]jgsf] मात्रा देखिन्छ र पशुलाई रक्त अल्पता हुने गर्दछ ।यसको cnfjf sk/ / ;h]godsf] sldn] klg of] ;d:of देखिन्छ । यस्तै रक्त परजिवीको समस्या, केही संक्रामक र बिषाक्त अवस्थामा समेत लक्षण देखीनसक्छ ।

nIf0f M

- crfgs vfg 5f8g] emf];f]pg] puf{pg jGb गर्ने ।
- lk;fj v}/f] -slkm /ª+sf] b]lv /ftf] /ª+ ;Dd दखिन्छ ।
- जलअल्पता अवस्था हुने ।
- रक्तअल्पता र कमलपित्त हुने ।
- उपचार नभएमा पशुको मृत्यु समेत हुन्छ ।

/f]u lgbfg M

- nIf0fjf6, 0ltxf;jf6
- kf}zfnfdf /utk/LIf0f

pkrf/ M

- 6f]gfkmf];kmf]g, 6f]gf]l;g dWo s'g}Psjf6 !) b]lv !% Pd=Pn=df;'df jf gzfdf -I/V_ ¢f/f # lbg ;Dd lbg] jf ;nfOg;ª+ 3f]n]/ gzfdf ;O{ दिने ।
- भिटामिन बी कम्प्लेक्स दिने ।
- xf8f6]gs -/ut jgfpg] h:t}OD km]/f]g, xf]km]/f]g गहिरो मासुमा एक दिन बिराएर ३ वटा लगाउने ।

/f]syfd M

फोसफोरसको मात्रा पुर्‍याएर सन्तुलित दाना खुवाउने ।

*n]vs, kz';]f ljefu, xl/x/ejgdf sfo{/t xg'xG5 .

◆◆◆

s[if ljsf; sfo{s|dsf nflu cfwf/ /]vf ;e]{If0f / lhNnf ljj/0fsf kIf'v ;'rsx?

✍ th;L uf}td*

lhNnf s[if ljsf; sfof{nosf] ofhgfdf sfo{t ;xsdL{x?, ;/sf/L Pj+u}x| ;/sf/L lfqdfsfo{ug{]x?n]s[fsnfO{s]Gb|ljGb'jgfP/ ;+fng ul/g]cfofhgfx?df ;3fp k'¥ofpg उद्यत कर्मचारीहरुलाई लक्षित गरी यी सूचकहरू तयार पारिएका छन् । आ-आफ्ना क्षेत्रमा कार्यरत रहदाँ उल्लेख्य सूचकहरू भए थपघट गर्न सकिने छ । यो एउटा उदाहरणको रूपमा लिइ दिनु हुनेछ ।

!= cfwf/ /]vf ;e]{If0f (Base Line Survey)M

s'g} p2]Zo lnP/ ofhgf th{'df ul/G5, To;kl5 To;nfO{ कार्यान्वयन गरिन्छ । योजना लागु हुनु पूर्वको cj:yf / ofhgf kl5sf] cj:yfdf s]slt cGt/ b]vf पर्‍यो । त्यसको तुलना गरी आयोजनाको प्रभाव थाह पाउने यस्तो सर्भेक्षण गर्नु पर्दछ । अर्को अर्थमा उद्देश्य cg?k nIf k|flKt eof] ePg To;sf] pknJwL dNof+g गर्न आधार रेखा सर्भेक्षण गर्ने गरिन्छ । यसवाट हामी sxfFyof}+cyf{ ljBdfg cj:yf / cfofhgf k>jft\ sxfFkUg ;Sof}+eGg] jf/]o:tf] ;e]{If0fjf6 hfgsf/L लिन सकिन्छ ।

!=!= 56fpg}gxg];'rsx?M–

;fdflhs ;+rgf

- nfeflGjt ;V'of -cfofhgfn] kmf0bf k¥ofpg] घर धूरि/जनसंख्या) ।
- nfeflGjt ju{sf] ;+rgf – hfltut 3/ w'/L (ब्राहमण क्षेत्री, जनजाति, दलितवर्गको हिस्सा समूह) ।
- lk5l8Psf ljkGgjju{sf] ;V'of, dlxnf ;dXsf] s] कति कहाँ सहभागिता छ, त्यसको उल्लेख गर्ने ।

cfofhgf k"j{sf]cj:yfM

cfofhgfsf] ;Ldf Íg, efl}ts k"jf{wf/sf] l:ylt -s_ l;+rfO{-shf]gx/, Knfli6s kf]v/L, yfKf l;+rfO{ df6f]sf] kIsf/ -v_ kIf'v jfnL gfnLx?sf] lfqkmn / pTkfbg -u_ ahf/ s]Gb|sf] b'/L, ;fwg, jhf/ ofj]o kl/df0f -3_ pTkfbg kl5sf] kl|zfwgsf] cj:yf / वजारीकरण (ङ) सूचना तथा संचारको अवस्था ।

!=@= cfofhgfut ;'rsx?M

cfofhgfsf] p2]Zo cg';f/ cfwf/ /]vf ;e]{If0fdf सूचकहरु वनाईएका हुन्छन् । केही आयोजनाहरुको लागि उदाहरणका रुपमा केही सूचक निम्न प्रकारका छन् ।

;fgf tyf ;xsf/Ldf cfwfl/t l;+fO{cfofhgfM

jfx} dlxgf l;+f0 xg] lfqkmn / ;[]t, cfl+zs l;+f0{ xg] lfqkmn, ;[]t / l;+f0{ xg g;s]sf] lfqkmn / cfofhgfsf] nflu ;+fJo ;[]t, jfnLrs|-v]tdf / kfvf]df_, jfnL / hft cg';f/sf] lfqkmn, pTkfbsTj, pTkfbg nfut vr{ / cfDbfgL, jhf/ ofj]o kl/df0f, jhf/ s]Gb| b'/L / ;fwg, l;+f0{ubf{ लाग्ने खर्च ।

jLp ljhg pTkfbg cfofhgfM

- jLpsf] ;[]t, cfoft, jf lgof{sf] cj:yf / परिमाण ।
- jLp ljhg pTkfbgsf nflu kfljlws k'jf{wf/x? s] s] 5g\ df6f]sf] lsl;d, ls;fgx?sf] jLp pTkfbg ug{] lfdtf / zLk, cfjZostf jf]w÷dfu, e08f/0f cj:yf, kl|zfwgsf nflu dzLg औजारहरुको अवस्था ।

- jLp ljhgsf] kbf{u – :yfgLo, pGgt / pGgt परिमाण ।
- jLp ljhgsf] pTkfbg / k|t:kwL{ jfnLsf] vr{L खर्च विवरण ।
- वजार माग, वजार संवद्धता र मूल्य श्रृंखला ।

jif{[t / sf/L pTkfbg cfofhgf M

- प्राविधिक पक्षहरु - माटो, तापक्रम/हावापानी ।
- t/sf/Lsf] pTkfbg l:ylt – ufpd}vfg] jhf/ लग्ने भए दैनिक परिमाण, महिना र हप्ता ।
- t/sf/Lsf] lsl;d – t/sf/Lsf] hft / vr{L vr{ hf]खमको स्थिति (प्राकृतिक र मानवीय) ।
- ahf/ sf]b, b'/L, ;fwg / dNo >[vnf - pTkfbg ynf] bf]v dVo jhf/ ;Dd nhfg] xf] jhf/ nfut, 9'jfgL, nfB cgnfB, jf/fjGbL खर्च आदि) ।
- hft cg';f/sf]% jif{leq ;ef]Jo lf{kn slt वढ्न सक्छ ।
- रोजगारीको स्थिति र प्राविधिक शीप ।
- आयोजनाको औचित्य र लाभान्वितवर्ग ।
- आयोजनावाट चरणवद्धरुपमा थप मासिक उत्पादन ।

;+sng sf]b| lgdf{0f M

;+sng sf]b| lgdf{0f / o; ;DaGwL ;e[f0f kf/fd s[if jhf/ Pj+ jhf/ Joj:yfkg lfdtf cflej[4 cfofhgfn] tof/ kf/]sf] s[if jhf/ ofhgf तालिम निर्देशिका १ पनि हेर्न सकिनेछ ।

oL tnsf ljj/0fx? cfwf/ /]vf ;e[f0fdf /fVg सकिनेछ । जस्तै

- ef}ts ;ljwfx? – jf6f] lahhL, kfgL, kfls{ ug{ ;lsg] 7fpF jhf/ :6n lgdf{0fsf] nflu जग्गा र स्वामित्व ।
- s[if pkhx?sf] pTkfbg / kef] lf{ -cfpg] स्रोत र जाने ठाउँ) ।
- ;+sng xg] kdV dlxgfx?, bf]gs jf ;fKtflxs संकलन परिमाण ।
- संकलन हुने तरकारी फलफूलको परिमाण ।
- ;+sng sf]b| lgdf{0f kl5 cfpg ;Sg] kl/df0f, कारोवार हुने उपजहरु ।
- संकलन केन्द्र निर्माणको ढाँचा र खर्चको स्रोत ।
- ;+sng lgdf{0f kl5 sf/f]f/ xg] kl/df0f, jhf/ ;Daw{g / jhf/ Joj:yfkg s;n] कसरी गर्ने ।

यी उदाहरणमात्र हुन् । ठाउँ र समय विशेष अनुसार सूचकहरु थपघट गर्न सकिने छ । यसैगरी अन्य आयोजनाहरु jgfpbf klg cfwf/ /]vf ;e[f0f cfofhgfsf] ks[t / लक्षअनुसार तय गर्न सकिन्छ । यहाँ दिइएका सूचकहरु cfofhgf eGbf klxn] / kl5sf] cj:yf jf cfofhgfsf] kef] bf]vfpg] u/L jgf0g' kb5{ eGg] of] n]vsf] आशय हो ।

@= **lhNnfsf] j:tut ljj/0f (Distirct Profle)M** lhNnfsf] s[if ;DaGwL ljj/0fx? o;df /flvPsf हुन्छन् । विवरणहरुमा त्यस जिल्लाको भौगौलिक lf{, hg;+Vof, kdV v[tLkflt lf{kn / pTkfbg, ks[} lf{x?, s[ifsf k'jfwf/ l;+f0{ ljB't, oftfoft, Joj:yf, jhf/ sf]bx?, ;'rgf tyf ;+f/ k0ffnLx?, ljsf; lgdf{0fsfo{x?, lzIff, :jf:Yo cflb /fVg ;lsG5.

lhNnfsf] j:tut ljj/0fx?df tnsf ;'rsx? राख्न सकिन्छ । जिल्लाको ef}uf]ns cj:yf cg';f/ अन्य महत्वपूर्ण जानकारीहरु राख्न सकिन्छ । उदाहरणका nflu ljj/0fx?nf0{ ;fdfGo, ef}ts k'jf{wf/ Pj+ वस्तुगत जानकारी भनेर छुट्याउन सकिन्छ । यस्ता hfgsf/Lx? uf=lj=;=, 0nfsf / ;]jf sf]b|txdf klg /fVb}hfg uf=lj=;= Pj+lh=lj=;=x? ;u+ ;dGjo ug{ पर्दछ । जिल्ला विवरणमा समावेश हुने विवरणहरु वुंदागत ?kdf lgDgfg';f/ pNn]v ug{ ;lsG5 .

-s_ ;fdfGo hfgsf/L cGt{ut /fVg ;lsg] ljj/0fx? M

lhNnfsf] ef}uf]lns ljj/0f – lf{kmn, ef}uf]lns ljefhg, hg;+Vof @)#* sf] kl/df0f cfpg' cl3sf] cg'dflgt / kl5 hgu0fgf ;e{f0f nf0{ cfwf/ jgf0{ जानकारीहरु राख्ने ।

-v_ ef}{ts k"jf{wf/ ;DaGwL ljj/0f M

oftfoft / l;+f0{sf] l:ylt, s[if oflGqo / pkof{u e}x}sf] hUuf hdLgsf] lf{kmn ;'rgf tyf ;+f/, वजार केन्द्रहरुको तह र भौतिक अवस्था ।

-u_ j:tut ljj/0fx?df M

kz'v vfBfGg, t/sf/L, kmnkm'n, d;nf, df5f, औधोगिक वाली, मह, पुस्पको क्षेत्रफल र उत्पादन ।

-3_ cGo ljj/0fx? M

- cfwf/ /]vf ;e{f0f (Baseline Suruey) sf नतीजाहरु ।
- v]tL vr{-pTkfbg nfut cWoog -wfg, uxF ds} pv', t/sf/L, df5f nufotsf :yfgljz]fsf उत्पादनहरु) ।
- Jofj;flos jfnLx? -jfnL leq\ bfPkl5sf] # महिना सम्मको कृषकले पाउने मूल्य) ।
- jhf/ nfut÷pTkfbgfk/fGt ul/g] sfo{ कलापहरु/प्रशोधन खर्च ।
- s[if ;fdfulx? Pj+ Hofdl Hofnf ljj/0f -jfnL लगाउने वेलाको वजार मूल्य) ।
- vfBfGg, bnxg, t]nxg pTkfbgdf s[fsn] kfpg] dNo -jfnL s6fgL kl5 # dlxgf ;Dd लगातार लिने) ।
- l;dfjtL{ lhNnfx?df yf]s, ;Ldfjtl{ jhf/ Pj+ खुद्रा मूल्य उल्लेख गर्ने ।
- cfoft – lgoft{ tYofÍ -Knf06 Sjf/]G6g_ ;+sng – -dfl;s_

-ª_ s[fssf ;kmntfsf syfx? M

*n]vs, ahf/ cg';Gwfg tyf tYof+ sfoq{md xl/x/ejg, nlntk'/df sfoq{md kz'v kbdf -/f=k=k|kf=_ sfo{t xg'xG5 .

◆◆◆

-h]6Lk: / a9Lcfdf_

P;Lcf/cfO{k|ljlw

pHHjnf ;fx">]7*

-a9L cfdf lk9Ldf aQL sf6b}xg}xG5Yof]. olQs}df k/af6 cfjfh cfpF5 ._

h]6Lk: M नमस्कार है आमा, नमस्कार ।

a9L cfdf M gd:sf/! gfgL, cfh sxfaf6 lg gfgL < w]/}kl5 cfof} t!

h]6Lk: M cFcfdf ! o;f] ufpFcf…sf] a]nf पसिहालौं भनेर नि । अब तपाईलाई ge}6L lrQ ga‰g] eof] Sof/]! df}xgL nufpg' eof] ls Sof xf] cfdfn] <

a9L cfdf M के मोहनी लाउनु नि नानी मैले । आऊ a; lrof vfpm x}<

h]6Lk: M xG5 cfdf, lr;f]-lr;f] 5, kfgL knf{ जस्तो भा'छ, खाऊँ न त ।

a9L cfdf M -lrRofpF} 3/df a;}sL ;GtnLnfO{ afhfpF} P ! ;GtnL, oxfF gfgL आ'छ चिया बनाऊ त, बा ।

h]6Lk: M clg s]5 cfdf c? va/ <

a9L cfdf M s] xg' lg gfgL , a}zfvdf kfgL k/sf]k/}5, c;f/df s]xg]xf]< a}gf{ नि हाल्या छैन । खै ! o;kfln wfg kfSnf जस्तो छैन । हुन त के नयाँ k|ljlw 5 /] x} l9nf] a}gf{ /fv] lg xg]< To;n] sfd u5{ls gfgL <

h]6Lk: M आमा त साह्रै हुनुहुन्छ । सिधै एस.आर.आई k|ljlwaf6 wfg v]tL ug{ ;f]r 5 भनेको भए भइहाल्थ्यो नि । आमा पनि थाहा नपाएजस्तो गर्नुहुन्छ ।

a9L cfdf M -xfF6} cFgfgL! of] PkmcF/fO, ;k|mf/fO{ eg}sf] rflx s] xf] < ;fFr} o;nfO{ l9nf a}gf{ /fv] lg xG5 lg <

h]6Lk: M हुन्छ आमा, हुन्छ । यो प्रविधि अपनाउँदा a}gf{ * –!) lbgsf] slnnf] , bO{ kftsf] Ps ;O/f] ePsf] cj:yfsf] हुनुपर्छ ।

a9L cfdf M a}gf{ db}g eGof gfgL <

h]6Lk: M यसरी कलिलो बेर्ना मर्ने होइन आमा । slnnf] a}gf{ t rfF} ;5{ clg ufF पनि बढी हुने संभावना हुन्छ । अनि lg, cfdf o;/L v]tLubf{ Ps :yfgdf Pp6f dfq a}gf{ /f]gk5{ eg] a}gf{ उखेल्ने बित्तिकै रोप्नुपर्छ ।

a9L cfdf M Ps :yfgdf Pp6f dfq /f]g] xf] eg] aLp lg sd nfU5 xf]nf lg x}<

h]6Lk: M o;sf nflu lg cfdf Ps x$6/df % किलो बीउ भए पुग्छ । पानी वर्तमान tl/sfeGbf cfwf dfq eP kU5 eg] /f]uls/f sd nfU5, ljiffbLsf] vkt पनि कम हुन्छ ।

a9L cfdf (जिस्काउँदै) उत्पादन पनि कम लाग्छ ।

h]6Lk: M आमा पनि । उत्पादन कम लाग्दैन आमा । o; k|ljlwaf6 v]tL uof{eg] pTkfbg ५- १० टन प्रति हेक्टर हुन्छ ।

a9L cfdf M kfgL cfwf dfq eP kÙg] g}xf] t <

h]i6L:P: M सुन्नु आमा । यस प्रविधिबाट खेती गर्दा kfgL hDg lbg' xF'b}g t/ ;Vvf cj:yfdf भने सिंचाई दिनुपर्दछ । पानी जम्न नदिँदा धानको गाँज बढ्छ । गाँज बढ्ने क्रम cfjZostf cg';f/ kU|kl5 eg]xNsf kfgL hDg lbP/ ufFsf]a[4b/ /f$g सकिन्छ ।

a9L cfdf M P, egk|l5 kfgL yf/} lbP/ ufF a9fpg]clg kfgL hdk|l5 rfF ufF बढ्न छोड्ने हो नानी ।

h]i6L:P: M अँ आमा ।

a9L cfdf M To;f]eP t e"f/kft lg sd nfU5 xf]nf x} <

h]i6L:P: M e"f/kft Joj:yfkgsf]nflu e"f/ pvf|g] d]zg xG5 t/ lg cfdf, wfg v]tdf e"f/gfzs ljiffbLsf]kbf{u / Ps bO{ uf$fO{af6 wfgsf]/fd[]pTkfbg kf|Kt गर्न सकिन्छ ।

a9L cfdf M d]zg t sxfFkfpg' ufpB/df To;/L 6f9f– 6f9f /fk|kl5 wfg uf$b t सजिलै हुन्छ है ।

h]i6L:P: M आमा त अब विशेषज्ञ हुनुभयो नि । ;a ljZn]if0f ul/;Sनु भयो त ।

a9L cfdf M के हुन्थें नि विशेषज्ञ त । यसो गर्या भरमा, अनुभवको भरमा भन्या नि ।

h]i6L:P: M clg lg cfdf. o;df /f]uls/fsf] ;d:of खासै देखिएको छैन । बीउ उपचार गरी खेती ubf{ /f]uकिराको व्यवस्थापन राम्रोसँग हुन्छ ।

a9L cfdf M ;?df eGg] s'/fnf0{ nf:6f ,lal;{5' eg]/ xf]ls Sof xf]gfgL <

h]i6L:P: M आमा पनि । बीउ उपचार अब गरिहाल्ने हो नि त त्यसैले । यसका लागि १ s]hL alpdf @–@=% u|d j]eli6g नामक विषादी राम्रो हुन्छ । अनि आमा a]gf{slt b'/Ldf/fKg] ;f]lrePg lg <

a9L cfdf M ए कुरै कुरामा भुलियो नि त । कति 6f9f /f]g]xf] t lg <

h]i6L:P: M @) bf]v @% ;]ld egk|l5 cfdfn] ठ्याक्कै थाहा पाउनु हुन्छ ।

a9L cfdf M TotL t aeै‍बु के अब । egk|l5 nfut sd t/ dbgfk"f a9L xg] /x]5 x}<

h]i6L:P: M TotL dfq sxfFxf] / cfdf ! o;n] df6f]sf] pa{fzlQm"df a[4 xG5 eg] गुणस्तरीय खाद्यन्न उत्पादन पनि हुन्छ ।

a9L cfdf M vfBGgsf]s'/f ubf{ub{lrof NofPsf] त भुसुक्कै बिर्सिछु । सेलाईसकेछ । ल चिया खाऊ । फेरि पानी परेछ ।

h]i6L:P: M lrof dfq cfh t gf:tf olx+ug{ हो । पानी परेछ कसरी जानु ? जाऊँ आमा भित्रै सँगै खाना बनाउँला ।

-b'j}leq k:5g\

*afnL lasf; tflnd clws[t, lfg]Lo s[if tflnd s]Gb«vh'/fdf sfo{t xg'xG5 .

◆◆◆

r/gdf b]vPsf ;d:ofx?

n]v x? s f]k|s f/ / kfl/>ld s

!	df}lns cWoog / cg';Gwfgsf] glthf / vf]hsf] cfwf/df slif ljsf;sf] ljleGg kIfdf ;xofl]u k¥ofpg] n]v	?= !@))–!^))
@	;Gbe{sf] cfwf/df tof/ kfl/Psf] n]v	?= !)))–!@))
#	cgej Pj+;kmntfsf] cfwf/df tof/ kfl/Psf] n]v	?= *))–!)))
$	h]6=P=/ a9L cfdf	?= %))–^))
%	sljtf, s] tkfO{ yfxf 5 < slif ultljlw / cGo 5f]6f n]vx?	?= #))–$))
	kl:tsf	?= !%))–@)))
	kmf]N8/	?= *))–!)))
	krf{	?= $))–%))

s[lif å}dfl; s kIq s f s f]ufx s aGg s f]nflu

s[lif å}dfl;s kIqsfsf]ufxs aGg rfxg]JolQm jf ;+yfn]s[lif ;'rgf tyf ;~f/ sIfb|
xl/x/ejgdf jf lhNnfl:yt lhNnf s[lif ljsf; sfof{no jf kz' ;]jf sfof{no dfkm{t ufxs aGg
;lsg]Joxf]/f hfgsf/L u/fO{5 .